

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
Katedra psychologie

**Preventivní stomatologický program
v kontextu výchovy ke zdraví**

Diplomová práce

Bc. Marie Hlaváčková

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor Bi-Vy

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Michal Svoboda, Ph.D

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 19. června 2014

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému školiteli PhDr. Mgr. Michalu Svobodovi, Ph.D za cenné rady a připomínky. Dále také Mgr. Lence Klasnové za jazykovou korekturu práce a v neposlední řadě mé rodině a blízkým za trpělivost a neutuchající podporu.

OBSAH

ÚVOD	2
1 PREVENCE	4
1.1 VÝZNAM PREVENCE V DĚTSKÉ STOMATOLOGII	4
1.2 STOMATOLOGICKÉ PREVENTIVNÍ PROGRAMY	7
1.2.1 <i>Evaluace stomatologických programů</i>	17
2 VÝCHOVA KE ZDRAVÍ / ČLOVĚK A JEHO SVĚT A PROBLEMATIKA ZUBNÍHO KAZU	18
2.1 ANALÝZA UČEBNIC K PŘEDMĚTŮM VÝCHOVA KE ZDRAVÍ, ČLOVĚK A JEHO SVĚT, VÝCHOVA K OBČANSTVÍ	26
2.1.1 <i>Shrnutí a odpověď na výzkumnou otázku</i>	35
3 PRAKTICKÁ ČÁST	38
3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	38
3.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÉ METODY	38
3.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
3.4 PREZENTACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	46
3.5 ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	60
ZÁVĚR	63
RESUMÉ	65
SEZNAM LITERATURY	66
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	69
PŘÍLOHY	71

ÚVOD

Účelem této diplomové práce je komplexní pohled na stomatologickou problematiku a informace, které jsou předávány žákům základních škol, jak pedagogy, tak odborníky. V současné době je na území České republiky řada specializovaných programů, které pomáhají školám s výukou této problematiky. Bohužel, zdaleka ne všechny základní školy tuto pomoc využívají.

Z diplomové práce vychází řada dílčích cílů:

- Charakterizovat stomatologické programy na území české republiky.
- Popsat jednotlivé stomatologické programy.
- Definovat předmět Výchova ke zdraví a nalézt vhodná témata kam zařadit dentální problematiku.
- Popsat dostupné učební texty k předmětům Rodinné výchovy a Výchovy ke zdraví a ve vybraných analyzovat rozsah zaměření k problematice zubního kazu a parodontopatiím.
- Navrhnout optimální zařazení informací v učebních textech v oblasti orálního zdraví.
- Realizovat dotazníkové šetření, ověřit vědomosti, názory a postoje žáků k tématu stomatologické problematiky.

Téma diplomové bylo zvoleno především z důvodu stále přetrvávajícího problému naší populace a tím je orální zdraví. Téměř každý z nás má zkušenosti se zubním kazem, bohužel už od dětství. 50 % pětiletých dětí má různý rozsah zubního kazu a s věkem se toto procento zvyšuje. Je tedy velmi důležité, aby se v tomto a vyšším věku prováděla cílená prevence. Ať už pomocí preventivních programů zaměřených na orální zdraví a hygienu, nebo ještě lépe, přímo ve výuce. Vědí žáci na základní škole jaká je vhodná technika čištění zubů? Na tyto a další otázky jsem hledala ve své práci odpověď.

V teoretické části je rozebírána prevence v oblasti orálního zdraví, jak prevence probíhala dříve a dnes a právní vymezení prevence. V dalších kapitolách je pojednáváno o preventivních programech. Nejprve historie preventivních programů a výpis toho, co je potřeba k jejich úspěšné realizaci. Následuje výčet preventivních programů a jejich popis. V dalších kapitolách se nachází shrnutí a

posouzení stomatologické problematiku ve vybraných učebnicích základních škol.

V praktické části se nacházejí výsledky z výzkumného šetření, které probíhalo pomocí dotazníku na dvou základních školách. Dotazník se skládal ze dvou částí. V první části jsem získávala informace o vědomostech žáků a druhá část byla zaměřena na jejich názory na výuku orálního zdraví.

Téma orálního zdraví je z mého pohledu velmi důležité a často opomíjené. Touto prací bych ráda propojila souvislosti mezi úzce zaměřenými stomatologickými programy a výukou na základní škole.

1 PREVENCE

Termín prevence zahrnuje veškeré postupy, které se snaží zabránit vzniku nežádoucím jevům (závislosti, nemoci, nehody, násilí, sociálně patologické jevy, apod.).¹ Pokud se jedná o předcházení vzniku poškození zdraví, onemocnění, komplikacím a trvalým následkům úrazů a nemoci, jde o prevenci lékařskou. Prevence nastává v době, kdy riziko nemoci nebo úrazu bezprostředně nehrozí. Jiný termín – profylaxe zahrnuje metody a opatření, které se uskutečňují v době, kdy riziko již hrozí. Tyto dva pojmy se často prolínají a zaměňují. Prevenci můžeme rozdělit na 3 oddíly.

1. Primární prevence zahrnuje způsoby, jak předcházet patologickým procesům. Bývá zaměřena na celou populaci. Ve stomatologii zahrnuje 3 pilíře – hygienu, fluoridaci a výživu. Patří sem i preventivní programy.

2. Sekundární prevence nastává v době, kdy už nějaký patologický proces vznikl. Snaží se o včasnou diagnostiku a léčbu. Pokud vzniknou komplikace, nastává terciární prevence. Ve stomatologii se jedná o ošetření již vzniklého kazu, které zastaví jeho progresi a možné komplikace.

3. Terciární prevence komplikace řeší a zamezuje rozvoji dalších. Ve stomatologii ji představuje například endodontické ošetření (u neléčeného zubního kazu), které zabrání vzniku dalších problémů, snaha zachovat funkčnost chrupu.²

1.1 VÝZNAM PREVENCE V DĚTSKÉ STOMATOLOGII

Přestože dočasný chrup je v dutině ústní pouze na dobu určitou, má veliký význam v celkovém vývoji dítěte a vývoji stálých zubů. Za zdravé dítě můžeme považovat jen takové, které má chrup bez kazu, nebo s dobře ošetřenými kazivými lézemi. Prevence zubního kazu je u dětí zcela klíčová, protože je to nejčastější infekční orální onemocnění u dětí, kterému lze předcházet. Riziko

---

¹ UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM, Pedagogická fakulta. *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 7: Učební text a workshop pro školní metodiky protidrogové prevence a prevence sociálně patologických jevů*. první. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2004, 60 s. ISBN 80-7044-583-1

² KILIAN, Jan. *Prevence ve stomatologii*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Galén, 1999, s. 15. ISBN 80-7262-022-3.

vzniku zubního kazu je větší než u dospělých. Navíc jsou preventivní metody v dětském věku vysoce efektivní.

Prevence u dětí zažila největší změnu v roce 1992, kdy se zrušily povinné hromadné prohlídky organizované školou. Tato změna se stala v souvislosti práva rodiče na výběr svého zubního lékaře (doplnění zákona č. 20/1966 Sb.) a také povinnosti přítomnosti zákonného zástupce u preventivní stomatologické prohlídky a popřípadě souhlasu na další ošetření. Vše je potvrzeno podpisem zákonného zástupce. V současné době každý rodič zodpovídá za zdraví svého dítěte a je zcela na něm, jak často chodí na preventivní prohlídky. Bohužel, někteří rodiče prevenci podceňují a na zdraví svých dětí se tak negativně podepíší. Na preventivní prohlídku mají děti do 18 let právo 2x ročně, zcela bezplatně. První návštěva by se měla pohybovat mezi 6. a 12. měsícem věku dítěte.³

Platná legislativa

Zákon č. 70/2012 Sb. O preventivních prohlídkách říká:

§1 Druhy preventivních prohlídek a poskytovatelé, kteří je provádějí

(1) Druhy preventivních prohlídek jsou preventivní prohlídka v oboru

- a) všeobecné praktické lékařství (dále jen „všeobecná preventivní prohlídka“),*
- b) praktické lékařství pro děti a dorost (dále jen „všeobecná preventivní prohlídka dětí“),*
- c) zubní lékařství (dále jen „zubní preventivní prohlídka“),*
- d) gynekologie a porodnictví (dále jen „gynekologická preventivní prohlídka“).*

(2) Poskytovatelem provádějícím preventivní prohlídku podle

- a) odstavce 1 písm. a) je registrující poskytovatel ambulantní péče v oboru všeobecné praktické lékařství,*
- b) odstavce 1 písm. b) je registrující poskytovatel ambulantní péče v oboru praktické lékařství pro děti a dorost,*
- c) odstavce 1 písm. c) je registrující poskytovatel ambulantní péče v oboru zubní lékařství,*

---

³ Zdravotnictví a zdravotní péče. In: *Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky* [online]. Všeobecná zdravotní pojišťovna české republiky, c 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/otazky-a-odpovedi/zdravotnictvi-a-zdravotni-pece/228/pece-o-zuby-deti>

d) odstavce 1 písm. d) je registrující poskytovatel ambulantní péče v oboru gynekologie a porodnictví. (zákon, č. 70/2012 sb. O preventivních prohlídkách)

§6 Obsah a časové rozmezí zubní preventivní prohlídky

(1) Obsahem zubní preventivní prohlídky, která se provádí jedenkrát ročně u dětí v prvním roce života mezi šestým až dvanáctým měsícem a dvakrát ročně u dětí a dorostu od 1 roku života do 18 let věku, zpravidla po uplynutí 5 měsíců po provedení poslední zubní preventivní prohlídky, je

a) založení zdravotnické dokumentace při přijetí do péče,

b) anamnéza se zvláštním zřetelem na vývoj orofaciální soustavy ve věku 3, 6, 12 a 15 let,

c) vyšetření stavu chrupu, parodontu, stavu sliznice a měkkých tkání dutiny ústní, anomálií v postavení zubů a čelistí,

d) prevence onkologická zaměřená na pátrání po přednádorových změnách i nádorových projevech na chrupu, parodontu, čelistech a měkkých tkáních obličeje a krku,

e) poučení o významu prevence stomatologických onemocnění, o udržování správné hygieny dutiny ústní, o správných stravovacích návycích, o významu fluoridové prevence ve vztahu k riziku vzniku zubního kazu a o riziku přenosu kariogenních mikroorganismů.

(2) Obsahem zubních preventivních prohlídek u dospělých, které se provádějí jedenkrát ročně, zpravidla po uplynutí 11 měsíců po provedení poslední zubní preventivní prohlídky, je

a) vyšetření stavu chrupu, parodontu, stavu sliznice a měkkých tkání dutiny ústní,

b) prevence onkologická zaměřená na pátrání po přednádorových změnách i nádorových projevech na chrupu, parodontu, čelistech a měkkých tkáních obličeje a krku,

c) poučení o správné hygieně dutiny ústní.

(3) Obsahem zubních preventivních prohlídek u těhotných žen, které se provádějí dvakrát v průběhu těhotenství, je

a) vyšetření stavu chrupu, parodontu, stavu sliznice a měkkých tkání dutiny ústní,

b) prevence onkologická zaměřená na pátrání po přednádorových změnách a nádorových projevech na chrupu, parodontu, čelistech a měkkých tkáních obličeje a krku,

c) poučení o významu prevence stomatologických onemocnění v průběhu těhotenství u ženy i budoucího dítěte včetně poučení o správné hygieně jejich dutiny ústní, o fluoridové prevenci a nutnosti sanace chrupu před porodem k

zamezení přenosu kariogenních mikroorganismů z dutiny ústní matky do dutiny ústní dítěte,

d) poučení budoucí matky o nutnosti zajistit zubní preventivní prohlídky svého dítěte, a to první mezi šestým až dvanáctým měsícem jeho věku. (zákon, č. 70/2012 sb. O preventivních prohlídkách)

1.2 STOMATOLOGICKÉ PREVENTIVNÍ PROGRAMY

Preventivní programy v oblasti orálního zdraví jsou v dnešní době považovány za součást celkové stomatologické péče. Jejich cílem je udržet onemocnění jako zubní kaz a parodontopatie na nízké úrovni. Dělí se podle cílové skupiny (např. celá populace, určitá věková skupina,...), úrovně programu (např. národní, oblastní, ...), zaměření programu (např. zubní kaz, parodontopatie, maxilofaciální úrazy, ...). Před realizací preventivního programu je potřeba znát epidemiologické údaje v dané lokalitě, věkové skupině apod.

Pro úspěšnou realizaci je třeba dbát několika faktorů. Nejdůležitější je tým lektorů. Je vhodné, aby se skládal ze členů, kteří znají stomatologická onemocnění a možnosti jak jim předcházet. Další členové týmu by měli být z oboru psychologie, pedagogiky, nebo specialisté na výchovu ke zdraví. Tento tým by se měl shodovat v základních cílech preventivního programu a v jeho průběhu. Bez finanční podpory a zázemí také nelze preventivní program vytvořit. Pokud podpora přichází ze strany institucí a státní správy je to jediné ku prospěchu.⁴

„Historie preventivních programů v Evropě začala v rámci školní stomatologické péče už v letech 1956 až 1960. Při zahájení preventivních programů se mnoho evropských odborníků i laiků domnívalo, že naděje vkládané do účinnosti preventivních programů jsou přehnané. Výsledky však potvrzují správnost nastoupené cesty. Statistiky onemocnění dutiny ústní ukazují na obrovský význam takovýchto projektů a zařadily některé státy, jako například Švýcarsko a Itálii, na špičku stomatologické prevence ve světovém měřítku.“
(<http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/prevence-v-oblasti-dentalniho-zdravi-444812>)

PREVENTIVNÍ PROGRAMY V ČR:

Zubní průkaz dítěte

⁴ KILIAN, Jan. *Prevence ve stomatologii*. druhé, rozšířené vydání. Praha: Galén, 1999, s. 93-95. ISBN 80-7262-022-3.

Vznik a organizace:

Průkaz distribuje Česká stomatologická komora od roku 2005 za podpory těchto organizací a společností:

Česká národní zdravotní pojišťovna

Česká průmyslová zdravotní pojišťovna

Dentocult

FDI (Světová federace zubních lékařů)

LIFTEC cz spol. s r.o. prostřednictvím značky Elmex

Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví

Orbit klub

Orion Diagnostica

Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna

Unilever prostřednictvím značky Signal

Vojenská zdravotní pojišťovna ČR

Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR

Wrigley s.r.o. prostřednictvím značky Orbit for Kids

Zaměstnanecká pojišťovna Škoda

Zdravotní pojišťovna METAL-ALIANCE

Zdravotní pojišťovna MÉDIA

Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra ČR

Cílová skupina:

Zubní průkaz je určen rodičům a předává se dohromady s očkovacím průkazem v porodnici.

Obsah:

Tenký sešit obsahuje informace o vzniku zubního kazu, fluoridové prevence, prořezávání zubů, kdy navštěvovat zubního lékaře a také prostor na důležitá sdělení zubního lékaře. Do roku 2010 se v průkazu nacházeli informace o péči dětského chrupu do 6 let, nyní se informace rozšířili až do věku 10 let.⁵

Dětský úsměv

Vznik a organizace:

„Dětský úsměv“ spadá pod „Český zelený kříž, o. p. s.“, ten v roce 2008 navázal na činnost nadačního fondu „Český zelený kříž pro preventivní lékařství“, který

---

⁵ Zubní průkaz dítěte - informace: PREVENTIVNÍ PROJEKT ČESKÉ STOMATOLOGICKÉ KOMORY ZUBNÍ PRŮKAZ DÍTĚTE. In: *Zdraví E15* [online]. G2 Studio s.r.o., c 2007 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: http://www.dent.cz/detail-text.php?id_strana=3&id_text=596

vznikl v roce 1999. Projekt zaštiťuje Česká společnost pro dětskou stomatologii a Asociace dentálních hygienistek ČR.

Cílová skupina:

Je určen pro základní školy, mateřské školy a dětské domovy.

Obsah:

Projekt se zaměřuje na praktický nácvik čištění zubů (10x za rok), který je doplněn o teoretické znalosti problematiky vzniku zubního kazu. Důraz je kladen na souvislosti mezi vznikem zubního kazu, výživy a ústní hygienou.

Lektoři

Pracovní tým tvoří 26 lektorů z řad zubních lékařů a dentálních hygienistek.⁶

Měsíc zdravých zubů

Vznik a organizace:

Společnost Colgate organizuje tento projekt od roku 1998.

Cílová skupina:

Pro širokou veřejnost různé věkové kategorie.

Obsah:

Informovat v oblasti ústní hygieny a zvýšit zájem o stomatologické preventivní prohlídky. Program nabízí informační příručky, interaktivní programy a edukační videa.⁷

Mandala

Vznik a organizace:

V ČR od roku 2010 jako obecně prospěšná společnost Arak.

Cílová skupina:

Je zaměřen na děti ve věku 1 až 10 let, rodiče dětí zapojených do projektu, budoucí absolventy v oboru zubního lékařství na vysoké škole v Olomouci, na pedagogy, odbornou stomatologickou veřejnost a zdravotní pojišťovny.

Obsah:

---

⁶ Český zelený kříž: O PROJEKTU DĚTSKÝ ÚSMĚV [online]. [2012] [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: http://www.ceskyzelenykriz.cz/cs/detsky_usmev

⁷ Měsíc zdravých zubů: Pro novináře. *Měsíc zdravých zubů* [online]. Colgate-Palmolive Company, c 2008 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.mesiczdravychzubu.cz/pro-novinare.php>

Projekt Mandala je složen ze 4 hlavních částí: Liga proti kazu, Olomoucká Arakiáda, základy preventivní stomatologie pro pedagogy a mezinárodní stomatologické konference.

Liga proti kazu neboli prevence dětem, je program pro děti základních škol v olomouckém kraji. Vychází ze sloganu: 2x ročně k zubaři, vždy s úsměvem na tváři. V rámci programu se děti naučí, jak vypadá chrup a jak o něj pečovat, vyzkoušejí si, jak funguje ústní voda pro děti (Listerine – smart rinse), objeví, že i zdravý bonbon může být dobrý (xylitol), odhalí, jak kontrolovat správně vyčištěný chrup (detekční tablety), seznámí se s prostředím zubní ordinace (odbourávání strachu) a naučí se významu pravidelné fluoridace. Všechny tyto znalosti z oblasti prevence jsou propojeny s pohybovými aktivitami a kreativní tvorbou. Děti si nakonec odnesou dárek v podobě motivačního atlasu.⁸

Olomoucká Arakiáda proběhla poprvé v roce 2012. Zúčastnilo se jí 1600 lidí. Její snahou je přivést děti k péči o chrup. Spolupracuje s univerzitou a s místní ZOO. Jedná se o jeden den plný her, rodiče s dětmi se mohou zúčastnit K.A.Z kvízu, nacvičují si čištění zubů na modelech zvířátek, dozvědí se, jaké všechny možné pomůcky existují v dentální hygieně. Na Arakiádě se podílejí studenti zubního lékařství a pedagogiky. Děti provází maskoti pes Buddy, dráček Aráček a klokan Bob.

Preventivní stomatologie pro pedagogy je nepovinný předmět, který nalezneme v sylabu Pedagogické fakulty Palackého univerzity v Olomouci. Skládá se z odborné výuky a účast na preventivních programech.⁹

Mezinárodní stomatologická konference je další součástí projektu Mandala. Má za sebou již 4 ročníky a připravuje další. Vše se odehrává na půdě Palacké univerzity a nabízí přednášky od řady odborníků z České republiky i ze zahraničí.¹⁰

---

⁸ Arak o.p.s.: Liga proti kazu - prevence dětem. *Arak o.p.s.* [online]. Olomouc: Arak o.p.s., 2013 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.arakops.cz/5-o_spolecnosti/89-liga_proti_kazu/

⁹ Arak o.p.s.: Olomoucká Arakiáda. *Arak o.p.s.* [online]. Olomouc: Arak o.p.s., 2013 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.arakops.cz/5-o_spolecnosti/110-olomoucka_arkariada_a_pedagogove/

Lektoři:

Studenti zubního lékařství, zubní lékaři.

Nechci kazy**Vznik a organizace:**

Program vznikl v Praze v roce 2009 jako občanské sdružení.

Cílová skupina:

Pro děti všech věkových kategorií a i pro dospělou populaci.

Obsah:

Hlavním projektem jsou webové stránky www.nehcikazy.cz a www.zubni-poradna.cz, dále projekt Zoubky jako perličky, který je zaměřený na mladší děti. Pro starší děti je zde projekt Stop kazům ! a pro dospělé Prozubyl!¹¹

Vzdělávací portály jsou zaměřené na laickou veřejnost. Reagují na nedostatečnou informovanost a stav orálního zdraví populace, který nelze považovat za uspokojivý. Oblasti stomatologické problematiky a prevence jsou rozčleněny do několika sekcí, které usnadňují vyhledávání, mimo odborných článků zde nalezneme i výuková videa, zaměřena hlavně na hygienické návyky. Vše je doplněno o vyhledávač stomatologů. Zubní poradna je rovněž určena komukoli, na dotazy odpovídají zubní lékaři.¹²

Zoubky jako perličky se zaměřuje na děti v mateřských školách a na děti prvních tříd na školách základních. Snaží se děti naučit správným návykům v péči o dutinu ústní a vysvětlují dětem vznik zubního kazu. Lektoři nacvičují s dětmi i samotné čištění zubů.¹³

Stop kazům je určen pro žáky na druhém stupni základní školy a žáky na středních školách. Navazuje na projekt Zoubky jako perličky. Žáci se dozvědí informace o prevenci zubního kazu a také, jaký je vztah ústní dutiny k

---

¹⁰ Arak o.p.s.: Mezinárodní stomatologická konference. *Arak o.p.s.* [online]. Olomouc: Arak o.p.s., 2013 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.arakops.cz/5-o-spolecnosti/108-mezinarodni-konference/>

¹¹ Nechci kazy: O nás. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/o-nas>

¹² Nechci kazy: PROJEKT NEHCIKAZY.CZ. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-nehcikazy-cz>

¹³ Nechci kazy: PROJEKT ZOUBKY JAKO PERLIČKY. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-zoubky-jako-perlicky>

celkovému zdraví. Vše je jim předáváno formou interaktivních přednášek s 3D animacemi doplněno o doprovodné materiály.¹⁴

Prozuby je projekt určen pro dospělé populaci. Kromě základních informací osvětluje vztahy mezi ústní dutinou a celkového zdravotního stavu, jako například diabetes mellitus a kardiovaskulární onemocnění, dále také informace ohledně estetiky. Výuka probíhá v ucelených blocích formou přednášek a prezentací.¹⁵

Lektoři:

Studenti zubního lékařství a zubní lékaři.

Nechci kazy školka

Vznik a organizace:

V Praze v roce 1999 jako občanské sdružení Nechci kazy.

Cílová skupina:

Děti a pedagogové v mateřských školách

Obsah:

Naučit nejen děti, ale i pedagogy správným návykům v oblasti dentální hygieny. Pedagogové tak mohou učit a opravovat děti při každodenním čištění zubů. Ve školce se projekt opakuje každý rok.

Lektoři:

Lektoři jsou z řad studentů stomatologie, mladých zubních lékařů a specialistů na dentální hygienu.¹⁶

Stop zubnímu kazu

Vznik a organizace:

Dům zubní péče pro dítě a rodinu, který založil MUDr. Jiří Pekárek, realizuje program od roku 2008.

Cílová skupina:

---

¹⁴ Nechci kazy: PROJEKT STOP KAZŮM!. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-stop-kazum>

¹⁵ Nechci kazy: PROJEKT PROZUBY. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-prozuby>

¹⁶ Nechci kazy školka. *Nechci kazy školka* [online]. 2011 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.nehcikazyskolka.cz/>

Pro rodiče a děti z mateřských škol a pro první ročníky základních škol.

Obsah:

Vezmi mámu a tátu sebou je program, který předává informace, jak a proč se starat o dutinu ústní, o omylech v péči o zuby a vliv výživy na zubní tkáň. Do programu je zapojeno 23 mateřských škol.¹⁷

Spolu na kaz přijdeme včas je program pro děti z prvních tříd základních škol. Dozvědí se, jak si správně čistit zuby, jaký vliv mají potraviny na zubní kaz, navíc mohou nahlédnout do zubní ordinace, kde se seznámí s přístroji. To vše vede k odbourání strachu ze zubního lékaře. Děti, které mají podepsaný informační souhlas od rodičů, si vyhotoví panoramatický snímek. Na panoramatickém snímku můžeme vidět například zubní kazy a zárodky stálých zubů. Snímek vyhodnotí zubní lékař a výsledek zašle rodičům, díky snímku se zajistí včasná diagnostika a návrh řešení problémů.¹⁸

Lektoři:

Tým lektorů pro tento program je složen ze studentů oborů zubní lékařství, dentální hygienistka a pedagogiky a absolventů těchto oborů.

Veselé zoubky

Vznik a organizace

Společnost drogerie markt s.r.o. realizuje program od roku 2011.

Cílová skupina:

Žáci prvních tříd základních škol.

Obsah:

Informace jak pečovat o zoubky. Promítání zábavného a vzdělávacího filmu o Hurvínkovi, kde se dozví další důležité informace o zoubkách. Nechybí ani praktický nácvik čištění na modelech zubů.

Lektoři:

---

¹⁷ Praha10.pekarek.eu: Vezmi mámu a tátu s sebou. *Praha10.pekarek.eu* [online]. Dům zubní péče o dítě a rodinu, 2013 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z: <http://praha10.pekarek.eu/vezmi-mamu-tatu-s-sebou>

¹⁸ Praha10.pekarek.eu: Stop zubnímu kazu. *Praha10.pekarek.eu* [online]. Dům zubní péče o dítě a rodinu, 2013 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z: <http://praha10.pekarek.eu/preventivni-projekt-stop-zubnimu-kazu>

Proškolení pracovníci DM drogerie (proškolení probíhá pomocí výukového videa, které připravila dentální hygienistka).¹⁹

Ve zdravé ČR zdravý zub

Vznik a organizace:

Sdružení studentů stomatologie České republiky jako dobrovolná nezisková organizace za podpory firem Curaprox a Listerine, která vznikla v roce 2007.

Cílová skupina:

Široká veřejnost

Obsah:

Seznámení s tématem dentální hygiena, poskytnutí rad a informací. Naučení správné techniky s kartáčkem a dalšími pomůckami na dentální hygienu. Motivaci k péči o své zdraví.

Lektoři:

Studenti stomatologických fakult v celé ČR.

Zdravé zuby

Vznik a organizace:

V ČR od roku 2000, za podpory Ministerstva zdravotnictví, Kanceláří WHO v ČR, MŠMT, a odborným garantem je Výbor České společnosti pro dětskou stomatologii. Hlavními partnery programu jsou Orbit Klub a Listerine Smart Rinse.

Cílová skupina:

Žáci prvního stupně základních škol.

Obsah:

---

¹⁹ DM-drogeriemarkt: O projektu Veselé zoubky. *DM-drogeriemarkt* [online]. dm drogerie markt s.r.o, c 2014 [cit. 2014-01-19]. Dostupné z: http://www.dm-drogeriemarkt.cz/cz_homepage/vesele-zoubky/o-projektu/368498/o-projektu.html

Žáci se dozvídají o zubech a jak o ně pečovat formou pracovních listů od svých pedagogů.

Lektoři:

Pedagogové, kteří prošli seminářem Zdravých zubů (více než 3000 pedagogů).²⁰

Zdravý úsměv

Vznik a organizace:

Program vznikl již v roce 1999 za podpory Kliniky FN Hradec Králové a Česko-Slovensko-Švýcarské lékařské společnosti. Je to nejdéle realizovaný preventivní program na území České republiky.

Cílová skupina:

Preventivní program se zaměřuje na děti z mateřských a základních škol.

Obsah:

Preventivní program se skládá jak z teoretických tak z praktických informací. Prakticky se nacvičuje správná technika čištění zubů a používání fluoridového gelu. Vytváří se hygienické návyky, vyzdvihuje se význam výživy. Z teorie se děti dozví stavbu zubu a závěsného aparátu a vliv zubního plaku na povrch zubu.

Lektoři:

Preventistky, dentální hygienistky, proškolení pedagogové (certifikát školního asistenta zubní péče, které školí Lenka Kubrichtová - koordinátorka programu) a studenti zdravotnických škol.²¹

Zdravý zoubek

Vznik a organizace:

---

²⁰ Zdravé zuby: O programu. *Zdravé zuby* [online]. Zdravé zuby, c 2012 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.zdravezuby.cz/o-projektu/o-programu>

²¹ Zdravý úsměv: Vítejte na stránkách projektu "Zdravý úsměv". *Zdravé zuby* [online]. Zdravý úsměv, c 2010 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.zdravy-usmev.eu/>

Projekt vznikl v roce 2003 za podpory Libereckého kraje, Spokar, Listerine smart rinse, Philips sonicare, Společnosti preventivní stomatologie, Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra ČR, Herbadent, Města Trutnov, Natur Produkt, Sluníčko, 3M a Print 24.

Cílová skupina

Děti mateřských, základních škol a jejich rodiče.

Obsah:

Na rodiče je kladen důraz hlavně v oblasti stomatologické prevence. Na děti v oblasti zubní hygieny, konkrétně jak má vypadat zubní kartáček, jak dlouho a jak často je potřeba si zuby čistit.

Lektoři:

Lékaři a studenti vysokých a středních škol.²²

Náš první zoubek

Vznik a organizace

Všeobecná zdravotní pojišťovna realizovala projekt v roce 2012.

Cílová skupina:

Rodiče dětí od šesti měsíců do tří let.

Obsah:

Odborné přednášky zaměřené na péči o dutinu ústní kojenců a batolat, dále informační materiály a edukační videa.

Lektoři:

Dentální hygienistka.²³

---

²² Zdravý zoubek: Vítejte Vás na Zdravém zoubku. *Zdravý zoubek* [online]. JAST, c 2013 [cit. 2014-02-14]. Dostupné z: <http://www.zdravyzoubek.cz/>

²³ <http://morsky-konik.vzp.cz/o-nas/aktuality/z-regionu/vzp-podporuje-kampan-nas-prvni-zoubek>

1.2.1 Evaluace stomatologických programů

K vyhodnocení jednotlivých preventivních programů nám poslouží jejich evaluace. Jedná se o vymezení určitých kritérií a následné posouzení, zda jednotlivé preventivní programy tyto kritéria splňují.²⁴

Kritéria vychází z předchozích kapitol o prevenci a preventivních programech.

1. kritérium – splnění primární prevence (zaměření na hygienu, fluoridaci a výživu)
2. kritérium – tým lektorů (odbornost)

Výsledky evaluace učebnic v tabulce

preventivní program	primární prevence			tým lektorů	
	hygienu	fluoridace	výživa	stomatologická odbornost	pedagogická / psychologická odbornost
Zubní průkaz dítěte	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Dětský úsměv	ANO	NE	ANO	ANO	NE
Měsíc zdravých zubů	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Mandala	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Nechci kazy	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Nechci kazy školka	ANO	NE	ANO	ANO	NE
Stop zubnímu kazu	ANO	NE	ANO	ANO	ANO
Veselé zoubky	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Ve zdravé ČR zdravý zub	ANO	NE	ANO	ANO	NE
Zdravé zuby	ANO	NE	ANO	ANO	ANO
Zdravý úsměv	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Zdravý zoubek	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Náš první zoubek	ANO	ANO	ANO	ANO	NE

Tabulka 1: souhrnné výsledky evaluace preventivních programů

²⁴ PRŮCHA, Jan. *Pedagogická evaluace: hodnocení vzdělávacích procesů a výsledků*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 43 - 51. ISBN 80-210-1333-8.

Závěr

Z výsledků je patrné, že pouze jeden preventivní program splňuje všechna daná kritéria. Jedná se o program Zdravý úsměv, který má na našem území dlouholetou tradici. Všech třináct preventivních programů splňuje dva z pilířů primární prevence ve stomatologii a tím je dentální hygiena a výživa. Osm programů se zaměřuje i na fluoridaci. Druhé kritérium se týkalo odbornosti lektorů. Třináct preventivních programů má ve svém týmu odborníka ze stomatologie. Tím může být zubní lékař, dentální hygienistka a studenti zubního lékařství. Lektorů s pedagogickou nebo psychologickou odborností mají programy jen tři. Konkrétně Zdravý úsměv, Zdravé zuby a Stop zubnímu kazu.

2 VÝCHOVA KE ZDRAVÍ / ČLOVĚK A JEHO SVĚT A PROBLEMATIKA ZUBNÍHO KAZU

Na základních školách by se měla stomatologická problematika prolínat všemi ročníky. Zařadit učivo ohledně zubního kazu lze nejlépe podle rámcově vzdělávacího programu (dále jako RVP). Tam nalézáme přímo vzdělávací oblasti a obory, kam se dá učivo stomatologické problematiky zařadit. Do jakých oblastí, jaké jsou očekávané výstupy a jaké učivo je rozepsáno níže.

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání a vybrané vzdělávací oblasti

Dle RVP: „Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- *Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)*
- *Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)*
- *Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)*
- *Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)*

- *Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)*
- *Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)*
- *Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)*
- *Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)*
- *Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)²⁵ (<http://www.nuv.cz/file/133>)*

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Člověk a jeho svět je vytvořena pouze pro první stupeň základního vzdělávání, je předstupeň výuky na druhém stupni v oblastech Člověk a společnost, Člověk a příroda a v oboru Výchova ke zdraví. Je členěn do pěti tematických okruhů: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví.

Tematický okruh: ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

V tomto tematickém okruhu se žáci seznamují s lidským tělem, učí se poznávat sama sebe jako živou bytost, změnu lidského těla v čase. Poznávají jaké má člověk fyziologické funkce a potřeby, co se děje, když udeří nemoc. Získávají informace o prevenci, vhodných návycích, 1. pomoci, mimořádných událostech. Uvědomují si odpovědnost a hodnotu svého zdraví.

Dle RVP: Člověk a jeho zdraví:

očekávané výstupy – 1. období (1. – 3. ročník):

„žák

- *uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotní preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví*
- *dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných*
- *chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné dítě*

²⁵ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010[cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/133>

- *uplatňuje základní pravidla účastníků silničního provozu*
- *reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech“*

Očekávané výstupy – 2. období (4. – 5. ročník)

žák

- *využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a podpoře vlastního zdravého způsobu života*
- *rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození*
- *účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob*
- *uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události*
- *předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek*
- *uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou*
- *ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc*
- *uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku*

Učivo vzdělávací oblasti Člověk a jeho zdraví

- *lidské tělo – životní potřeby a projevy, základní stavba a funkce, pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, základy lidské reprodukce, vývoj jedince*
- *partnerství, rodičovství, základy sexuální výchovy – rodina a partnerství, biologické*
- *a psychické změny v dospívání, etická stránka sexuality, HIV/AIDS (cesty přenosu)*
- *péče o zdraví, zdravá výživa – denní režim, pitný režim, pohybový režim, zdravá strava; nemoc, drobné úrazy a poranění, první pomoc, úrazová*

zábrana; osobní, intimní a duševní hygiena – stres a jeho rizika; reklamní vlivy

- *návykové látky a zdraví – odmítání návykových látek, hrací automaty a počítače*
- *osobní bezpečí – bezpečné chování v rizikovém prostředí, bezpečné chování v silničním provozu v roli chodce a cyklisty, krizové situace (šikana, týrání, sexuální zneužívání atd.), brutalita a jiné formy násilí v médiích, služby odborné pomoci*
- *situace hromadného ohrožení. (<http://www.nuv.cz/file/133>)*

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A ZDRAVÍ

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví je koncipována pro druhý stupeň základního vzdělávání. Vychází z předpokladu, že zdraví je nutné pro spokojený život jedince. Informuje žáky, jak se správně chovat ke svému zdraví, o smyslu prevence, o nebezpečí, které ohrožuje zdraví. Vede žáky k odpovědnosti za zdraví svoje i ostatních, poznávání vlastních hodnot a postojů. Realizace vzdělávací oblasti Člověk a zdraví se odehrává v předmětech Tělesná výchova a Výchova ke zdraví.

Předmět: VÝCHOVA KE ZDRAVÍ

Rámcově vzdělávací program charakterizuje Výchovu ke zdraví takto: „Vzdělávací obor Výchova ke zdraví přináší základní poznání o člověku v souvislosti s preventivní ochranou jeho zdraví. Učí žáky aktivně rozvíjet a chránit zdraví v propojení všech jeho složek (sociální, psychické a fyzické) a být za ně odpovědný. Svým vzdělávacím obsahem bezprostředně navazuje na obsah vzdělávací oblasti člověk a jeho svět. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjejí dovednosti odmítat škodlivé látky, předcházet úrazům a čelit vlastnímu ohrožení v každodenních i mimořádných situacích. Rozšiřují a prohlubují si poznatky o rodině, škole a společenství vrstevníků, o přírodě, člověku i vztazích mezi lidmi a učí se tak dívat se na vlastní činnosti z hlediska zdravotních potřeb a životních perspektiv dospívajícího jedince a rozhodovat se ve prospěch zdraví. Vzhledem k individuálnímu i sociálnímu rozměru zdraví je vzdělávací obor

Výchova ke zdraví velmi úzce propojen s průřezovým tématem *Osobnostní a sociální výchova*. „ (<http://www.nuv.cz/file/133>)

Dle RVP: Očekávané výstupy k předmětu Výchova ke zdraví

„žák

- *respektuje přijatá pravidla soužití mezi vrstevníky a partnery; pozitivní komunikací*
- *a kooperací přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů v širším společenství (v rodině, komunitě)*
- *vysvětlí role členů komunity (rodiny, třídy, spolku) a uvede příklady pozitivního a negativního vlivu na kvalitu sociálního klimatu (vrstevnická komunita, rodinné prostředí) z hlediska prospěšnosti zdraví*
- *vysvětlí na příkladech přímé souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím;*
- *vysvětlí vztah mezi uspokojováním základních lidských potřeb a hodnotou zdraví*
- *posoudí různé způsoby chování lidí z hlediska odpovědnosti za vlastní zdraví i zdraví druhých a vyvozuje z nich osobní odpovědnost ve prospěch aktivní podpory zdraví*
- *usiluje v rámci svých možností a zkušeností o aktivní podporu zdraví*
- *vyjádří vlastní názor k problematice zdraví a diskutuje o něm v kruhu vrstevníků, rodiny i v nejbližším okolí*
- *dává do souvislosti složení stravy a způsob stravování s rozvojem civilizačních nemocí*
- *a v rámci svých možností uplatňuje zdravé stravovací návyky*
- *uplatňuje osvojené preventivní způsoby rozhodování, chování a jednání v souvislosti s běžnými, přenosnými, civilizačními a jinými chorobami; svěří se se zdravotním problémem a v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc*
- *projevuje odpovědný vztah k sobě samému, k vlastnímu dospívání a pravidlům zdravého životního stylu; dobrovolně se podílí na programech podpory zdraví v rámci školy a obce*

- *samostatně využívá osvojené kompenzační a relaxační techniky a sociální dovednosti k regeneraci organismu, překonávání únavy a předcházení stresovým situacím*
- *optimálně reaguje na fyziologické změny v období dospívání a kultivovaně se chová k opačnému pohlaví*
- *v souvislosti se zdravím, etikou, morálkou a životními cíli mladých lidí přijímá odpovědnost za bezpečné sexuální chování*
- *dává do souvislostí zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek a životní perspektivu mladého člověka; uplatňuje osvojené sociální dovednosti a modely chování při kontaktu se sociálně patologickými jevy ve škole i mimo ni; v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc sobě nebo druhým*
- *vyhodnotí na základě svých znalostí a zkušeností možný manipulativní vliv vrstevníků, médií, sekt; uplatňuje osvojené dovednosti komunikační obrany proti manipulaci a agresi*
- *projevuje odpovědné chování v situacích ohrožení zdraví, osobního bezpečí, při mimořádných událostech; v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc (<http://www.nuv.cz/file/133>)*

Učivo k předmětu výchova ke zdraví

VZTAHY MEZI LIDMI A FORMY SOUŽITÍ

- *vztahy ve dvojici – kamarádství, přátelství, láska, partnerské vztahy, manželství a rodičovství*
- *vztahy a pravidla soužití v prostředí komunity – rodina, škola, vrstevnická skupina, obec, spolek*

ZMĚNY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA A JEJICH REFLEXE

- *dětství, puberta, dospívání – tělesné, duševní a společenské změny*
- *sexuální dospívání a reprodukční zdraví – předčasná sexuální zkušenost; těhotenství a rodičovství mladistvých; poruchy pohlavní identity*

ZDRAVÝ ZPŮSOB ŽIVOTA A PÉČE O ZDRAVÍ

- *výživa a zdraví – zásady zdravého stravování, vliv životních podmínek a způsobu stravování na zdraví; poruchy příjmu potravy*
- *tělesná a duševní hygiena – zásady osobní, intimní a duševní hygieny, otužování, význam pohybu pro zdraví*
- *režim dne*
- *ochrana před přenosnými i nepřenositelnými chorobami, chronickým onemocněním a úrazy*
  - *bezpečné způsoby chování (nemoci přenosné pohlavním stykem, HIV/AIDS, hepatitidy);*
- *preventivní a lékařská péče; odpovědné chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů*
- *(úrazy v domácnosti, při sportu, na pracovišti, v dopravě)*

RIZIKA OHROŽUJÍCÍ ZDRAVÍ A JEJICH PREVENCE

- *stres a jeho vztah ke zdraví – kompenzační, relaxační a regenerační techniky k překonávání únavy, stresových reakcí a k posilování duševní odolnosti*
- *civilizační choroby – zdravotní rizika, preventivní a lékařská péče*
- *auto-destruktivní závislosti – zdravotní a sociální rizika zneužívání návykových látek, patologického hráčství, práce s počítačem; návykové látky (bezpečnost v dopravě, trestná činnost, dopink ve sportu)*
- *skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání, sexuální kriminalita – šikana a jiné projevy násilí; formy sexuálního zneužívání dětí; komunikace se službami odborné pomoci*
- *bezpečné chování – komunikace s vrstevníky a neznámými lidmi, pohyb v rizikovém prostředí, přítomnost v konfliktních a krizových situacích*
- *dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví – bezpečné prostředí ve škole, ochrana zdraví při různých činnostech, bezpečnost v dopravě, znalost pravidel silničního provozu*
- *manipulativní reklama a informace – reklamní vlivy, působení sekt*
- *ochrana člověka za mimořádných událostí - živelní pohromy, terorismus*

HODNOTA A PODPORA ZDRAVÍ

- *celostní pojetí člověka ve zdraví a nemoci – složky zdraví a jejich interakce, základní lidské potřeby a jejich hierarchie (Maslowova teorie)*
- *podpora zdraví a její formy – prevence a intervence, působení na změnu kvality prostředí a chování jedince, odpovědnost jedince za zdraví*
- *podpora zdraví v komunitě – programy podpory zdraví*

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ ROZVOJ

- *sebepoznání a sebepojetí – vztah k sobě samému, vztah k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí*
- *seberegulace a sebeorganizace činností a chování – cvičení sebereflexe, sebekontroly, sebeovládání a zvládání problémových situací; stanovení osobních cílů a postupných kroků k jejich dosažení*
- *psychohygiena v sociální dovednosti pro předcházení a zvládání stresu, hledání pomoci při problémech*
- *mezilidské vztahy, komunikace a kooperace – respektování sebe sama i druhých, přijímání názoru druhého, empatie; chování podporující dobré vztahy, aktivní naslouchání, dialog, efektivní a asertivní komunikace a kooperace v různých situacích*
- *morální rozvoj – cvičení zaujímání hodnotových postojů a rozhodovacích dovedností; dovednosti pro řešení problémů v mezilidských vztazích; pomáhající a prosociální chování (<http://www.nuv.cz/file/133>)*

Kam stomatologickou problematiku zařadit?

Základy problematiky orálního zdraví bychom mohli zařadit do podtémat výchovy ke zdraví Zdravý způsob života a péče o zdraví a Hodnota a podpora zdraví.

Na prvním stupni nenajdeme samostatný předmět výchova ke zdraví, ale vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která má minimálně dvanáctihodinovou dotaci. Na druhém stupni se výuka rozšiřuje o vzdělávací oblast Člověk a zdraví kam patří Výchova ke zdraví a Tělesná výchova, ta má minimálně desetihodinovou dotaci.

Člověk a jeho svět má řadu podtémat, jedním z nich je Člověk a jeho zdraví kam patří i lidské tělo – životní potřeby a projevy, základní stavba a funkce, pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, základy lidské reprodukce, vývoj jedince, péče o zdraví, zdravá výživa – denní režim, pitný režim, pohybový režim, zdravá strava; nemoc, drobné úrazy a poranění, první pomoc, úrazová zábrana; osobní, intimní a duševní hygiena – stres a jeho rizika; reklamní vlivy. Do těchto podtémat bychom mohli zařadit problematiku zubního kazu.²⁶

2.1 Analýza učebnic k předmětům Výchova ke zdraví, Člověk a jeho svět, Výchova k občanství.

Obsahová analýza učebnic je jednou z metod, která pracuje se slovem. V tomto případě kurikulárního textu – učebnice. Obsahovou analýzu, dle průkopníka Bernarda Berelsona, charakterizují 4 prvky: zjevný obsah, objektivní popis, systematický popis a kvantitativní popis. V naší analýze budeme sledovat frekvenci (absolutní počet) výskytu určitých úseků textového dokumentu.²⁷

Výzkumná otázka:

Jak často se v učebnicích pro základní školy (k předmětům Výchova ke zdraví, Člověk a jeho svět, Výchova k občanství) vyskytuje informace ohledně orálního zdraví, dentální hygieny a prevence zubního kazu?

Výzkumný vzorek:

Vzhledem k množství učebnic (popsané níže), z kterých pedagog může dnes vybírat, jsme zvolili výběrový soubor. Tento soubor byl vybrán na základě zkušeností z praxe na základní škole. Jedná se o knihy, se kterými jsme se setkali nejčastěji, zejména na druhém stupni. Učebnice pro první stupeň byly doporučeny na základě konzultace s pedagogy. Poslední zmíněná učebnice byla vybrána na základě toho, že je zcela jediná pro předmět Výchova ke zdraví a je určena pro celý druhý stupeň. V souboru se nachází vždy jedna učebnice pro daný ročník.

---

²⁶ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010[cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/133>

²⁷ ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: Kvantitativně - scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. Brno: Paido, 2009, 141 - 155. ISBN 978-80-7315-192-8.

**Seznam učebnic a učebních textů (Člověk a jeho svět, Výchova ke zdraví,
Výchova k občanství) se schvalovací doložkou pro základní vzdělávání
platný ve školním roce 2012/2013**

Člověk a jeho svět:

Čížková,V.;Bradáčová,L.: Přehledy živé přírody pro 3. až 5. ročník ZŠ; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Alter 2007
Kholová,H.: Přírodověda pro 4. ročník, 1. díl; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Alter 2007
Novotný,A. a kol.: Přírodověda pro 4. ročník, 2. díl; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Alter 2007
Kholová,H.: Přírodověda pro 5. ročník, 1. díl - Život na Zemi; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Alter 2007
Holovská,H.;Rükl,A.: Přírodověda pro 5. ročník, 2. díl - Země ve vesmíru; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Alter 2007
Bradáč,P.;Kolář,M.: Přírodověda pro 5. ročník, 3. díl - Člověk a technika; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Alter 2007
Čapka,F.: Člověk a jeho svět - Obrazy z novějších českých dějin (učebnice a pracovní listy); vydání: 3., platnost doložky prodloužena, Alter 2010
Harna,J.: Člověk a jeho svět - Obrazy ze starších českých dějin (učebnice a pracovní listy); vydání: 3., platnost doložky prodloužena, Alter 2010
Chalupa,P. a kol.: Člověk a jeho svět – Putování po České republice (učebnice a pracovní listy); vydání: 2., platnost doložky prodloužena, Alter 2008
Chalupa,P. a kol.: Člověk a jeho svět – Putování po Evropě (učebnice a pracovní listy); vydání: 2., platnost doložky prodloužena, Alter 2008
Bradáčová,L.;Staudková,H.;Šotolová,A.: Lidé kolem nás – aplikovaná etika pro 4. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Alter 2010
Bradáčová,L.;Staudková,H.;Šotolová,A.: Lidé kolem nás – aplikovaná etika pro 5. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Alter 2010
Čapka,F.;Klíma,B.: Příloha k učebnicím Obrazy z českých dějin pro 4. a 5. ročník ZŠ; vydání: 3., platnost doložky prodloužena, Alter 2010
Chalupa,P.: Vlastivěda - Naše vlast (učebnice a pracovní listy); vydání: 2., platnost doložky prodloužena, Alter 2008
Rezutková,H.;Švejdomá,V.: Cestička do školy I, II (Prvouka pro 1. ročník); vydání: 2., přepracované, Alter 2007
Bradáčová,L.;Špika,M.: Prvouka pro 3. ročník, I. a II. díl (učebnice a pracovní listy); vydání: 1., Alter 2007
Rezutková,H.: Svět okolo nás - Prvouka pro 2. ročník (učebnice, pracovní sešit 1., 2., 3. díl); vydání: 1., Alter 2007
Mandelová,H.: Moje vlast je v Evropě; vydání: 1., Dialog 2008
Mandelová,H.: Moje vlast. O naší zemi, jejích obyvatelích a minulosti.; vydání: 1., Dialog 2007
Antoš,I.;Johnová,J.;Kuchtová,V.;Vágová,M.: Můj svět a pohádka (učebnice a pracovní listy); vydání: 1., Dialog 2007
Antoš,I.;Johnová,J.;Švecová,V.;Vágová,M.: Objevují svět (učebnice a pracovní listy); vydání: 1., Dialog 2009
Antoš,I.;Johnová,J.;Kuchtová,V.;Vágová,M.: Poznávám svět (učebnice a pracovní listy); vydání: 1., Dialog 2008
Kopečková,S.;Tarábková,M.;Klodnerová,J.;Lišková,E.;Janda,L.: Člověk a jeho svět pro 1. ročník ZŠ; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Didaktis 2011
Adámková,P.;Horáčková,M.;Korytiák,S.;Palková,M.;Prokešová,L.;Vance,K.: Člověk a jeho svět pro 2. ročník ZŠ (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Didaktis 2007
Frýzová,I.;Komaňská,R.;Laštovková,Š.;Blažková,J.: Člověk a jeho svět pro 3. ročník ZŠ (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Didaktis 2008
kolektiv autorů: Člověk a jeho svět pro 4. ročník ZŠ (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Didaktis 2009
kolektiv autorů: Člověk a jeho svět pro 5. ročník ZŠ (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Didaktis 2011
Kvasničková,D.;Danielovská,V.: Prvouka pro 3. ročník ZŠ (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Fortuna 2009
Kvasničková,D.;Froněk,J.: Přírodověda pro 4. ročník ZŠ (učebnice a pracovní sešit); vydání: 2., platnost doložky prodloužena, Fortuna 2008
Kvasničková,D.;Froněk,J.: Přírodověda pro 5. ročník ZŠ (učebnice a pracovní sešit); vydání: 2., platnost doložky prodloužena, Fortuna 2008
Frýzová,I.;Dvořák,L.;Júzlová,P.: Člověk a jeho svět - Příroda 4 (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Fraus 2010
Frýzová,I.;Dvořák,L.;Júzlová,P.: Člověk a jeho svět - Příroda 5 (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Fraus 2010
Dvořáková,M.;Stará,J.;Strašák,Z.: Člověk a jeho svět - Společnost 4 (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Fraus 2010
Dvořáková,M.;Stará,J.;Strašák,Z.: Člověk a jeho svět - Společnost 5 (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Fraus 2011
Dvořáková,M.;Stará,J.: Prvouka pro 1. ročník základní školy; vydání: 1., Fraus 2007
Dvořáková,M.;Stará,J.: Prvouka pro 2. ročník základní školy (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Fraus 2008
Dvořáková,M.;Stará,J.;Frýzová,I.: Prvouka pro 3. ročník základní školy (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Fraus 2009

Klímová a kol.: Vlastivědné mapy pro 1. stupeň základních škol; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Kartografie, 2009
Semotanová,E.: Dějiny trochu jinak: Doba císaře Františka Josefa I. (19. stol.); vydání: 1., Kartografie 2010
Semotanová,E.: Dějiny trochu jinak: Doba císaře Josefa II. (18. stol.); vydání: 1., Kartografie 2010
Semotanová,E.: Dějiny trochu jinak: Doba prezidentů Masaryka a Beneše (20. stol.); vydání: 1., Kartografie 2010
Žižková,P.: Lili a Vili ve světě prvouky, učebnice pro 1. ročník ZŠ; vydání: 1., Klett 2012
Červinka,P.: Atlas ke vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět na 1. stupni ZŠ; vydání: 1., Nakladatelství České geografické společnosti 2008
Matušková,A.: Lidé kolem nás (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Nakladatelství České geografické společnosti 2008
Matušková,A.: Místo, kde žijeme (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Nakladatelství České geografické společnosti 2008
Nováková,Z.;Julínková,E.;Vieweghová,T.: Prvouka 2 (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Nakladatelství Nová škola Brno, s.r.o. 2012
Mühlhauserová,H.;Svobodová,J.: Prvouka 1 pro 1. ročník základní školy; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o., 2012
Mühlhauserová,H.;Svobodová,J.: Prvouka 2 pro 2. ročník základní školy (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2012
Štiková,V.: Prvouka 3 pro 3. ročník základní školy (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2012
Štiková,V.: Přírodověda 4 pro 4. ročník základní školy (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2009
Matyášek,J.;Štiková,V.;Trna,J.: Přírodověda 5 pro 5. ročník základní školy; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2010
Stříbrná,I. a kol.: Vlastivěda 4 - Hlavní události nejstarších českých dějin (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2010
Štiková,V.;Tabarková,J.: Vlastivěda 4 - Poznáváme naši vlast (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2009
Chalupa,P.;Štiková,V.: Vlastivěda 5 - Česká republika jako součást Evropy (učebnice a pracovní sešit pro 5. ročník); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2010
Čapka,F.: Vlastivěda 5 - Významné události nových českých dějin (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Nová škola s.r.o. 2011
Fukanová,J.;Štiková,V.: Já a můj svět - 1. ročník (pracovní učebnice prvouky pro 1. období RVP ZV); vydání: 1., Nová škola s.r.o. 2007
Štiková,V.: Já a můj svět - prvouka pro 2. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Nová škola s.r.o. 2008
Štiková,V.: Já a můj svět - prvouka pro 3. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Nová škola s.r.o. 2008
Danielková,H.: Člověk a jeho svět pro 1. ročník; vydání: 1., Prodos 2007
Danielková,H.: Člověk a jeho svět pro 2. ročník; vydání: 1., Prodos 2007
Danielková,H.;Malý,R.: Člověk a jeho svět pro 3. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Prodos 2007
Jančová,M.;Grigárková,M.: Člověk a jeho zdraví (pro 4. a 5. ročník ZŠ) (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Prodos 2008
Mikulenková,L.: Lidé a čas (pro 4. a 5. ročník ZŠ) (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Prodos 2008
Šulcová,K.: Lidé kolem nás (pro 4. a 5. ročník ZŠ) (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Prodos 2008
Smolová,I.;Szczyrba,Z.: Místo, kde žijeme (pro 4. a 5. ročník ZŠ) (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Prodos 2008
Dančák,M.: Rozmanitost přírody (pro 4. a 5. ročník ZŠ) (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., Prodos 2008
Müllerová,J.;Valenta,M.: Prvouka pro 1. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, SPL-Práce 2012
Augusta,P.: Prvouka pro 3. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, SPL-Práce 2010
Čechurová,M.;Podroužek,L.: Přírodověda pro 4. ročník (pracovní sešit); vydání: 1., SPN, a.s. 2011
Čechurová,M.;Havlíčková,J.;Podroužek,L.: Přírodověda pro 4. ročník (učebnice); vydání: 1., SPN, a.s. 2010
Čechurová,M.;Podroužek,L.: Přírodověda pro 5. ročník (pracovní sešit); vydání: 1., SPN, a.s. 2011
Čechurová,M.;Havlíčková,J.;Podroužek,L.: Přírodověda pro 5. ročník (učebnice); vydání: 1., SPN, a.s. 2011
Čechurová,M.;Ježková,A.;Borecký,D.: Vlastivěda pro 4. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., SPN, a.s. 2010
Čechurová,M.;Ježková,A.;Chalupa,P.: Vlastivěda pro 5. ročník (učebnice a pracovní sešit); vydání: 1., SPN, a.s. 2010

Čechurová,M.;Ježková,A.;Podroužek,L.:: Prvouka pro 1. ročník základní školy (učebnice, pracovní listy, pracovní sešity 1 a 2); vydání: 1., SPN, a.s. 2010
Potůčková,J.: Prvouka pro 1. třídu ZŠ (1. a 2. díl); vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Studio 1+1 2011
Potůčková,J.: Prvouka pro 2. třídu ZŠ (1. a 2. díl); vydání: 1., Studio 1+1 2009
Potůčková,J.: Prvouka pro 3. třídu ZŠ (1. a 2. díl); vydání: 1., Studio 1+1 2010

Tabulka 2: seznam učebnic a učebních textů ke vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

Výchova k občanství:

Janošková,D.;Ondráčková,M.;Čečilová,A.: Občanská výchova, Rodinná výchova pro 6. ročník základní školy a primu víceletého gymnázia; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Fraus 2009
Janošková,D.;Ondráčková,M.;Čábalová,D.;Marková,H.;Šebková,J.: Občanská výchova, Rodinná výchova pro 7. ročník základní školy a sekundu víceletého gymnázia; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Fraus 2010
Janošková,D.;Ondráčková,M.;Čábalová,D.;Marková,H.;Šebková,J.: Občanská výchova, Rodinná výchova pro 8. ročník základní školy a tercii víceletého gymnázia; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Fraus 2011
Janošková,D.;Ondráčková,M.;Čábalová,D.;Marková,H.;Šebková,J.: Občanská výchova, Rodinná výchova pro 9. ročník základní školy a kvartu víceletého gymnázia; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Fraus 2012
Janošková,D. a kol.: Občanská výchova pro 6. ročník; vydání: 1., Fraus 2012
kol.: Výchova k občanství (učebnice pro 6. - 9. ročník); vydání: 1., Gaudeamus 2012
Skácelová,J.;Mrázová,L.: Výchova k občanství 6; vydání: 1., Nová škola, s.r.o. 2008
Lunerová,J.;Štěřba,R.;Svobodová,M.: Výchova k občanství 7; vydání: 1., Nová škola, s.r.o. 2009
Lunerová,J.;Štěřba,R.;Svobodová,M.: Výchova k občanství 8; vydání: 1., Nová škola, s.r.o. 2011
Laicmanová,A.: Výchova k občanství 9; vydání: 1., Nová škola s.r.o., 2012
Rabiňáková,D. a kol.: Právo pro každého; vydání: 1., platnost doložky prodloužena, Partners Czech 2008
kol. autorů: Školní atlas Dnešní finanční svět pro základní školy a víceletá gymnázia; vydání: 1., TERRA – KLUB

Tabulka 3: seznam učebnic a učebních textů k předmětu Výchova k občanství

Výchova ke zdraví:

Havlíková;Krejčí;Rozum;Šulová: Výchova ke zdravému životnímu stylu; vydání: 1., Fraus 2011
--

Tabulka 4: seznam učebnic a učebních textů k předmětu Výchova ke zdraví

Výběrový soubor:

Člověk a jeho svět pro 1. ročník základní školy

Autoři: Soňa Kopečková, Mária Tarábková, Jana Klodnerová, Eva Lišková, Luďek Janda

Počet stran: 67

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT čj. 10976/2005-22 dne 13.4. 2005 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy jako součást ucelené řady učebnic pro vyučovací předmět prvouka s dobou platnosti šest let.

Nakladatelství: Didaktis, 2005, 1. Vydání

V učebnici nalezneme jedenáct hlavních témat, z nichž jedno je Člověk. V této kapitole se nachází informace o zdraví a to konkrétně Zdraví a strava, Zdraví a

čistota a lidské tělo. O zubním kazu zde nic nenalezneme, je zde pouze obrázek s holčičkou čistící si zuby. Tato učebnice nabízí volný prostor pro pedagoga a je tedy jen na něm, zda informace o orální hygieně zařadí.²⁸

Člověk a jeho svět pro 2. ročník základní školy

Autoři: Petra Adámková, Martina Horáčková, Martina Pálková, Lucie Prokešová, Kateřina Vance

Počet stran: 63

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT čj. 9785/2007-22 dne 27. 4. 2007 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy jako součást ucelené řady učebnic pro vyučovací předmět Člověk a jeho svět s dobou platnosti šest let.

Nakladatelství: Didaktis 2007, 1. Vydání

Učebnice obsahuje 13 témat. Jedno z témat je Člověk, ve kterém nalezneme i několik informací týkající se dutiny ústní. První zmínka je u obrázku zubní kartáčku, kdy má žák úkol: vysvětlit k čemu slouží a také jak často si zuby čistit. Druhý úkol je zaměřený na to, co zubům škodí a co zubům dělá dobře.²⁹

Člověk a jeho svět, učebnice pro 3. Ročník základní školy

Autoři: Iva Frýzová, Renáta Komaňská, Šárka Laštovková

Počet stran: 71

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT čj. 6053/2008-22 dne 15. 4. 2008 k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor člověk a jeho svět s dobou platností šest let.

Nakladatelství: Didaktis, 2008, 1. Vydání

V učebnici nalezneme šest hlavních témat. Jedním z nich je i Člověk a jeho zdraví. Jsou zde informace o fungování lidského těla a o procesech, které se v

---

²⁸ KOPEČKOVÁ, Soňa, Mária TARÁBKOVÁ, Jana KLODNEROVÁ, Eva LIŠKOVÁ a Luděk JANDA. *Člověk a jeho svět pro 1. ročník základní školy: učebnice pro předmět prvouka*. Brno: Didaktis, 2005. ISBN 80-7358-032-2.

²⁹ ADÁMKOVÁ, Petra, Martina HORÁČKOVÁ, Martina PÁLKOVÁ, Lucie PROKEŠOVÁ a Kateřina VANCE. *Člověk a jeho svět pro 2. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2007. ISBN 978-80-7358-079-7.

těle odehrávají. Jediná zmínka o chrupu je pouze u trávící soustavy, kde je přidělena funkce úst a to rozkousání jídla.³⁰

Člověk a jeho svět, učebnice pro 4. ročník základní školy

Autoři: Pavlína Hublová, Martina Kalovská, Renáta Komaňská, Šárka Laštovková, Martina Maňáková, David Navrátil, Erna Pfeiferová, Pavol Tarábek

Počet stran: 95

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT č. j. 6916/2009-22 dne 29.5.2009 k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor Člověk a jeho svět s dobou platností šest let.

Nakladatelství: Didaktis 2009, 1. Vydání

Tato učebnice je hlavně zeměpisného rázu. Najdeme zde sedm hlavních témat. Žádné se nezabývá zdravím.³¹

Člověk a jeho svět, učebnice pro 5. ročník základní školy

Autoři: Ivana Chramostová, Eva Matušková, Erna Pfeiferová, Radka Poláková, Milan Řepa, Martina Šradějová, Pavol Tarábek

Počet stran: 88

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT č.j. 14255/2011-22 dne 19.7. k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor Člověk a jeho svět s dobou platností šest let.

Nakladatelství: Didaktis 2011, 2. Vydání

V této učebnici se nacházejí témata Péče o zdraví, Prevence a Člověk. Nejvíce se o zubech dočteme v kapitole Člověk – trávící soustava. Je zde obrázek zubu

---

³⁰ FRÝZOVÁ, Iva, Renáta KOMAŇSKÁ, Šárka LAŠTOVKOVÁ, VANCE. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 3. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-109-1.

³¹ HUBLOVÁ, Pavlína, Šárka LAŠTOVKOVÁ, Martina KALOVSKÁ, Martina MAŇÁKOVÁ, David NAVRÁTIL, Erna PFEIFEROVÁ, Pavol TARÁBEK, Pavlína HUBLOVÁ. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 4. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2009. ISBN 978-80-7358-142-8.

s podrobným popisem a nacházíme zde i fotografii zkažených zubů. Nechybí informace o zubním povlaku a vhodné stravě.³²

Občanská výchova s blokem Rodinná výchova – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 6. ročník (Fraus)

Autorky Rodinné Výchovy: Dagmar Čábalová a Anna Čečilová.

Počet stran: 144

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT č.j. 9298/2009-22 dne června 2009 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy a víceletá gymnázia jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obory Člověk a společnost a Člověk a zdraví s dobou platnosti šest let.

Nakladatelství: Fraus, Plzeň 2009, 2. upravené vydání

Blok rodinná výchova osahuje 8 témat. Z toho dvě témata se věnují zdraví, zejména zdravé výživě a prevenci. Zmínka o zubech je pouze u minerálních látek, jako je vápník a fosfor.³³

Občanská a rodinná výchova – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 7. ročník (fraus)

Autorky Rodinné Výchovy: Dagmar Čábalová, Jitka Šebková a Hana Marková.

Počet stran: 128

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT č.j. 25556/04-22 dne 9.září 2004 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy a víceletá gymnázia jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obory Člověk a společnost a Člověk a zdraví s dobou platnosti šest let.

Nakladatelství: Fraus, Plzeň 2004, 1. vydání

---

³² CHRAMOSTOVÁ, Ivana, Eva MATUŠKOVÁ, Erna PFEIFROVÁ, Radka POLÁKOVÁ, Milan ŘEPA a Pavol ŠRADĚJOVÁ. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 5. ročník základní školy*. 2. vydání. Brno: Didaktis, 2011. ISBN 978-80-7358-169-5.

³³ ČÁBALOVÁ, Dagmar a Anna ČEČILOVÁ. *Občanská výchova s blokem Rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 6. ročník*. 2. upravené vydání. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-886-8.

V obsahu rodinné výchovy se nachází 8 témat. Zdraví se věnují témata Klíče ke zdraví a Zdravá výživa. Zmínka o chrupu se zde nenachází. Pouze informace o dodržování osobní hygieny.³⁴

Občanská a rodinná výchova – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 8. ročník (fraus)

Autorky Rodinné Výchovu: Dagmar Čábalová, Jitka Šebková a Hana Marková.

Počet stran: 144

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT č.j. 8088/2011-22 dne 28. července 2011 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy a víceletá gymnázia jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obory Člověk a společnost a Člověk a zdraví s dobou platnosti šest let.

Nakladatelství: Fraus, Plzeň 2011, 2. aktualizované vydání

Rodinné výchově je v učebnici věnováno 7 témat, zdravím se zabývají Člověk ve zdraví a nemoci a Zdravá výživa. V žádném z těchto témat se chrup ani orální zdraví nevyskytuje.³⁵

Občanská a rodinná výchova – učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 9. ročník (fraus)

Autorky Rodinné Výchovu: Dagmar Čábalová, Jitka Šebková a Hana Marková.

Počet stran: 152

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT č.j. 10166/2012-22 dne 13. dubna 2012 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy a víceletá gymnázia jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obory Člověk a společnost a Člověk a zdraví s dobou platnosti šest let.

Nakladatelství: Fraus, Plzeň 2013, 2. aktualizované vydání

---

³⁴ ČÁBALOVÁ, Dagmar, Jitka ŠEBKOVÁ a Hana MARKOVÁ. *Občanská a rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 7. ročník*. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-325-6.

³⁵ ČÁBALOVÁ, Dagmar, Jitka ŠEBKOVÁ a Hana MARKOVÁ. *Občanská a rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 8. ročník*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Fraus, 2011. ISBN 978-80-7238-317-7.

V bloku Rodinná výchova nalezneme 7 kapitol. Zdraví se věnují dvě kapitoly: Péče o duševní zdraví a Zdravá výživa. Autoři zmiňují péči o dutinu ústní v podkapitole prevence. Jsou zde informace o preventivní prohlídce u zubního lékaře, riziku zubního kazu a parodontopatií. Pouze v tomto ročníku je uveden obrázek dutiny ústní a zmínka o ideálním zubním kartáčku.³⁶

Výchova ke zdravému životnímu stylu – učebnice pro 2. Stupeň základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií

Autoři: Milada Krejčí, Lenka Šulová, František Rozum, Dagmar Havlíková

Počet stran: 192

Doložka MŠMT: Schválilo MŠMT č.j. 10122/2011-22 dne 3. 8. 2011 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací oblast Člověk a zdraví s dobou platnosti šest let.

Nakladatelství: Fraus 2011, 1. Vydání

Tato učebnice je zatím jediná k předmětu Výchova ke zdraví. V úvodu učebnice se žák seznámí s instrukcemi, jak se v učebnici orientovat. Obsah tvoří šest hlavních okruhů. Z pohledu orálního zdraví nás zajímají okruhy dva – Člověk a výživa a Člověk a zdraví. V okruhu Člověk a výživa se nachází informace o škodlivém působení coca-coly na zuby. V okruhu Člověk a zdraví se nachází obrázek a instrukce k použití škrabky na jazyk. Na konci kapitoly se nachází závěrečné opakování, kde žák vyplňuje tabulku se záznamem cvičení, osobní hygieny, pomoci v domácnosti, přípravy do školy a pohyb. U kolonky osobní hygieny je prostor i na čištění zubů.³⁷

2.1.1 Shrnutí a odpověď na výzkumnou otázku

Z celkového množství učebnic byl vytvořen výběrový soubor deseti učebnic, které byly analyzovány na základě výskytu určitých textových úseků. V následující tabulce se nalézá shrnutí výsledků.

---

³⁶ ČÁBALOVÁ, Dagmar, Jitka ŠEBKOVÁ a Hana MARKOVÁ. *Občanská a rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 9. ročník. 2. aktualizované vydání.* Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 978-80-7238-999-5.

³⁷ KREJČÍ, Milada, Lenka ŠULOVÁ, František ROZUM a Dagmar HAVLÍKOVÁ. *Výchova ke zdravému životnímu stylu: učebnice pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií.* Plzeň: Fraus, 2011. ISBN 978-80-7238-930-8.

UČEBNICE	Četnost výskytu daných textových úseků v učebnicích						
	Riziko zubního kazu	Čištění zubů	Výživa a zubní kaz	Preventivní prohlídky u zubního lékaře	Význam fluoru	Popis dutiny ústní a zubu	Pomůcky k dentální hygieně
Člověk a jeho svět pro 1. ročník	0x	0x	0x	0x	0x	0x	0x
Člověk a jeho svět pro 2. ročník	0x	1x	1x	0x	0x	0x	0x
Člověk a jeho svět pro 3. ročník	0x	0x	0x	0x	0x	0x	0x
Člověk a jeho svět pro 4. ročník	0x	0x	0x	0x	0x	0x	0x
Člověk a jeho svět pro 5. ročník	1x	0x	1x	0x	0x	1x	0x
Občanská výchova s blokem Rodinná výchova – 6. ročník	0x	0x	0x	0x	0x	0x	0x
Občanská a rodinná výchova – 7. ročník	0x	0x	0x	0x	0x	0x	0x
Občanská a rodinná výchova – 8. ročník	0x	0x	0x	0x	0x	0x	0x
Občanská a rodinná výchova – 9. ročník	1x	0x	1x	1x	0x	1x	1x
Výchova ke zdravému životnímu stylu – učebnice pro 2. stupeň základní školy	0x	1x	1x	0x	0x	0x	1x

Tabulka 5: četnost výskytu daných textových úseků v učebnicích

Odpověď na výzkumnou otázku

Bylo zjištěno, že informace týkající se orálního zdraví, se v učebnicích téměř nevyskytují. Nejčastěji se objevuje text ohledně výživy a zubního kazu a to ve 40 % vybraných učebnic. Riziko zubního kazu, čištění zubů, popis dutiny ústní a zubu a pomůcky k dentální hygieně se nacházejí ve 20 % vybraných učebnic. Textový úsek v učebnicích ohledně preventivních prohlídek se nachází pouze

v 10 % vybraných učebnic. Význam fluoru se nenachází v žádné učebnici. Z těchto výsledků vyplývá, že četnost textových úseků s dentální tematikou je v učebnicích a učebních textech velmi málo.

Návrh optimálních informací v učebnicích základní školy

Každá učebnice by měla obsahovat alespoň jednu stránku věnovanou orálnímu zdraví a problematice s ním spojené. Tato stránka by se měla nacházet v kapitole Člověk a jeho zdraví. Měly by se tam nalézat základní informace o anatomii zubu, složení chrupu, počtu zubů, prořezávání, vše doplněné o obrazovou přílohu. Dále by se zde měly objevit nejčastější onemocnění v ústech, jako je zubní kaz a zánět dásní opět s obrazovou přílohou, nejlépe s reálnými fotografiemi. Nemělo by také chybět doplnění, jak těmto onemocněním předcházet. Informace o zubních pastách a čištění zubů – kdy, čím, jak. V poslední řadě bych doporučovala výživové doporučení. I když učebnice nabízí i další kapitoly kam se dá výživa ohledně zubního kazu zařadit, je vhodné využít tuto variantu, která žákovi podá ucelené a kompletní informace. Návrh vychází ze zjištěných výsledků analýzy učebnic a z rámcově vzdělávacího programu.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Cílem výzkumného šetření v praktické části je zjistit, jaké znalosti mají žáci v oblasti orálního zdraví. Otázky jsou zaměřené na praktický život a osobní hygienu každého žáka. Dalším cílem je zjistit názory žáků na průběh a realizaci výuky problematiky zubního kazu. Výsledky tohoto šetření mohou posloužit daným základním školám a učitelům jako zpětná vazba k výuce v oblasti orálního zdraví. Dozví se případné nedostatky ve znalostech žáků. Ty mohou doplnit učitelé v hodinách, nebo zrealizovat ve škole vhodný preventivní program.

Základní soubor tvořili žáci základních škol ze Středočeského kraje a Prahy v celkovém počtu 240. Na prvním stupni se zúčastnilo 132 žáků z 2. a 4. tříd. Na druhém stupni se zúčastnilo 108 žáků z 6. a 8. tříd. Do výzkumu byly zapojeny tyto dvě základní školy: ZŠ Hostivař (Praha 10) a ZŠ Černošice. Samotnému výzkumu předcházela předvýzkum, který zjišťoval schopnost žáků dotazník vyplnit. Na základě tohoto předvýzkumu nebylo šetření prováděno ve všech ročnících základní školy, ale pouze ve vybraných ročnících, které charakterizují průřez základní školou. Zastoupený počet žáků základních škol z jednotlivých ročníků nalezneme v tabulce č. 1

ZŠ:	Hostivař	Černošice	
2. ročník	22	46	
4. ročník	20	44	
6. ročník	15	45	
8. ročník	16	32	
Počet celkem	73	167	240

Tabulka 6: Zastoupený počet žáků základních škol v jednotlivých ročnících

Ani jedna ze základních škol se nezúčastnila žádných preventivních stomatologických programů.

3.2 Stanovení výzkumné metody

Ke sběru veškerých dat posloužilo výzkumné šetření formou nestandardizovaného dotazníku. Dotazník byl sestaven ze dvou částí. V první části dotazníku se nachází test znalostí, kde se žáci zamýšlí nad svými hygienickými návyky v oblasti orálního zdraví a kde si žáci vybavují nabyté vědomosti ohledně stavby chrupu, struktury zubu apod. Druhá část dotazníku je

sestavená ze škálových otázek zaměřených na klíčové kompetence, kde žáci vyjadřují svůj názor na výuku stomatologické problematiky. Vyjadřují svůj postoj k prevenci vzniku zubního kazu a také objasňují, do jaké míry problematiku znají.

3.3 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka číslo 1:

Jaké vědomosti mají žáci v oblasti stomatologické problematiky na prvním a druhém stupni?

Výzkumná otázka číslo 2:

Jaký mají žáci názor na výuku, průběh a realizaci stomatologické problematiky na prvním a druhém stupni?

K výzkumné otázce číslo 1 se vztahují následující otázky:

Pro první stupeň:

1. Jak často by se měly čistit zoubky?

- a) 1x denně
- B) 2x denně
- c) 3x denně
- d) 4x denně

2. Jak má vypadat správný zubní kartáček?

- a) malá hlavička a měkká vlákna
- b) velká hlavička a tvrdá vlákna
- c) elektrický kartáček
- d) roztřepená vlákna

3. Jak často bys měl chodit na preventivní prohlídku k zubnímu lékaři?

- a) 1x za rok
- b) 2x za rok
- c) 3 x za rok
- d) 4x za rok

4. Kdy je nejdůležitější čištění zubů?

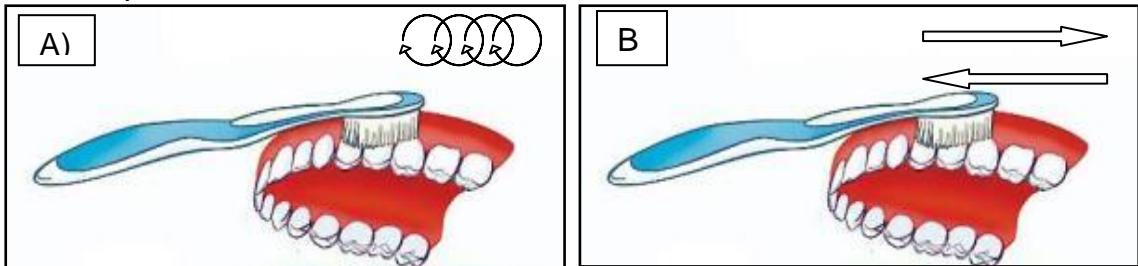
- a) před snídaní
- b) po snídani
- c) před večeří
- d) po večeři

5. Co zoubkům škodí? (více odpovědí)

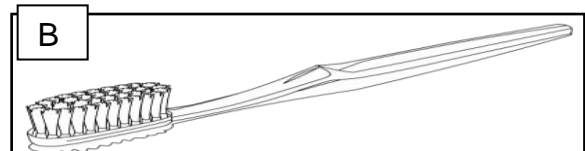
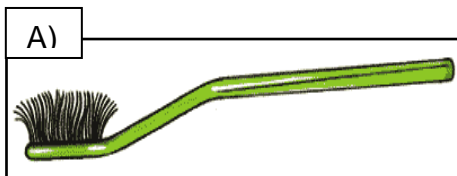
- a) zelenina
- b) čokoláda
- c) čistá voda

- d) čaj
- e) coca-cola
- f) lízátko
- g) mléko
- h) sýry

6. Zakroužkuj vhodnou techniku čištění zubů (A nebo B, šipky naznačují pohyb kartáčku)

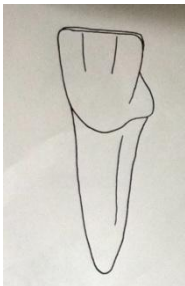
7. Zakroužkuj vhodný kartáček

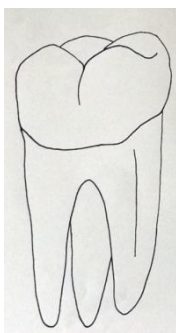
6. Pojmenuj zub: a) řezák b) špičák c) třenový zub d) stolička

7. Pojmenuj zub: a) řezák b) špičák c) třenový zub d) stolička

8. Pojmenuj zub: a) řezák b) špičák c) třenový zub d) stolička

9. Pojmenuj zub: a) řezák   b)špičák   c)třenový zub   d) stolička

10. Kolik je zubů v dočasném chrupu?

- a) 16
- b) 18
- c) 20
- d) 22

11. Kolik je zubů ve stálém chrupu?

- a) 26
- b) 28
- c) 30
- d) 32

12. V čem drží kořeny zubů?

- a) v dásni
- b) v kosti
- c) v zubním plaku
- d) v jazyku

Pro druhý stupeň:

1. Jak často by se měly čistit zuby?

- a) 1x denně
- B) 2x denně
- c) 3x denně
- d) 4x denně

2. Jak má vypadat správný zubní kartáček?

- a) malá hlavička a měkká vlákna

- b) velká hlavička a tvrdá vlákna
- c) elektrický kartáček
- d) roztřepená vlákna

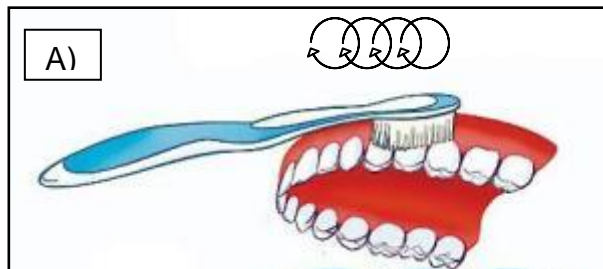
3. Jak často bys měl chodit na preventivní prohlídku k zubnímu lékaři?

- a) 1x za rok
- b) 2x za rok
- c) 3 x za rok
- d) 4x za rok

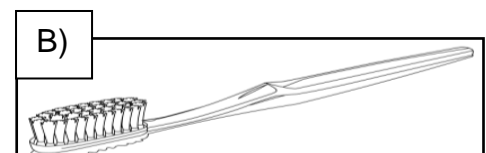
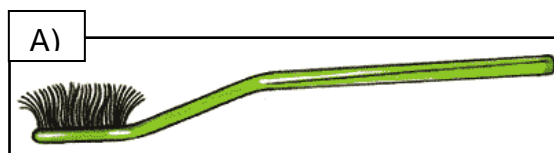
4. Kdy je nejdůležitější čištění zubů?

- a) před snídaní
- b) po snídaní
- c) před večeří
- d) po večeří

5. Zakroužkuj vhodnou techniku čištění zubů (A nebo B, šipky naznačují pohyb kartáčku)

6. Zakroužkuj vhodný kartáček (A nebo B)

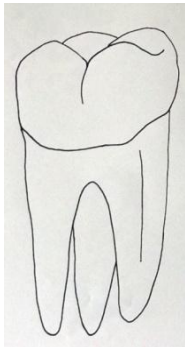
7. Jak se jmenuje tento zub? (vypiš)

8. Jak nejmenuje tento zub? (vypiš)

9. Jak se jmenuje tento zub? (vypiš)

10. Jak se jmenuje tento zub? (vypiš):

11. Kolik je zubů v dočasném chrupu?

- a) 16
- b) 18
- c) 20
- d) 22

12. V čem drží kořeny zubů?

- a) v dásni
- b) v kosti
- c) v zubním plaku
- d) v jazyku

K výzkumné otázce číslo 2 se vztahují tyto otázky:

Pro první stupeň

1.1. Jak znám zoubky? Jak vypadají a kolik jich máme?

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění .	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím o co jde.
---	---	---	---	---

1.2. Téma o zoubkách, jak vypadají a kolik jich máme, bylo vyučováno:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací.	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní informace.	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	--	---	---

2.1. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) znám:

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění .	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím, o co jde.
---	---	---	---	--

2.2. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) dokážu ve svém současném a budoucím životě dodržovat:

1 – výborně Bez obtíží.	2 - velmi dobře S drobnými obtížemi.	3 – méně dobře Snažím se, ale zásady často porušuji.	4 – nedokážu dobře Občas se snažím, ale většinou zásady nedodržuji.	5 – vůbec nedokážu Nesnažím se, nedodržuji.
-----------------------------------	--	--	---	---

2.3. Téma prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) bylo vyučováno:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce,	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	---	--	---

aplikací.		informace.	bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	
-----------	--	------------	--	--

Pro druhý stupeň:

1.1. Anatomii zubů, prořezávání zubů, problematiku zubního kazu znám:

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění.	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím o co jde.
---	--	---	---	---

1.2. Výuka anatomie zubu, prořezávání zubů a problematiku zubního kazu probíhala:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací.	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní informace.	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	--	---	---

2.1. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) znám:

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění .	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím o co jde.
---	---	---	---	---

2.2. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) dokážu ve svém současném a budoucím životě dodržovat:

1 – výborně Bez obtíží.	2 - velmi dobře S drobnými obtížemi.	3 – méně dobře Snažím se, ale zásady často porušuji.	4 – nedokážu dobře Občas se snažím, ale většinou zásady nedodržuji.	5 – vůbec nedokážu Nesnažím se, nedodržuji.
-----------------------------------	--	--	---	---

2.3. Výuka prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) probíhala:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací.	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní informace.	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	--	---	---

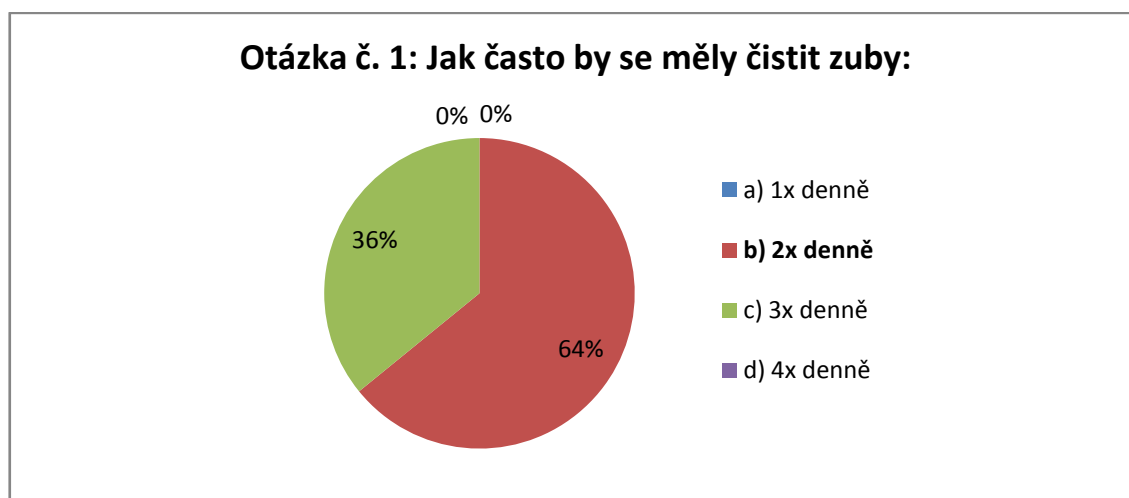
3.4 Prezentace výsledků dotazníkového šetření

Výsledky celého výzkumu jsou zobrazeny v následujících grafech. Správné odpovědi jsou zaznamenané vždy tučným písmem.

Odpovědi se vztahují k výzkumné otázce č. 1.

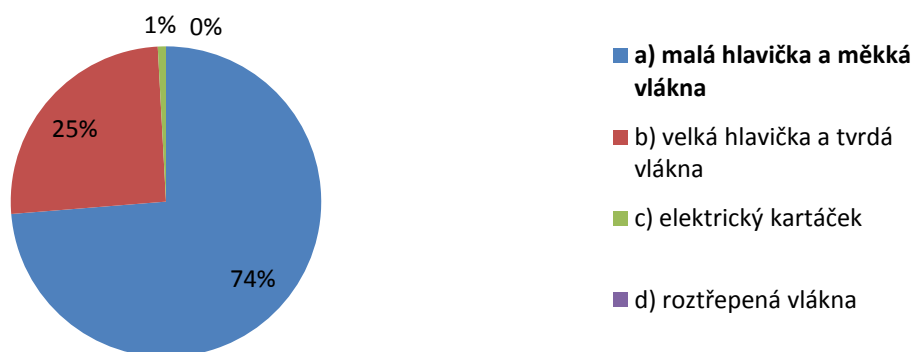
Výsledky pro 1. stupeň základní školy:

Graf 1 – 14: výsledky dotazníkového šetření ohledně vědomostí žáků

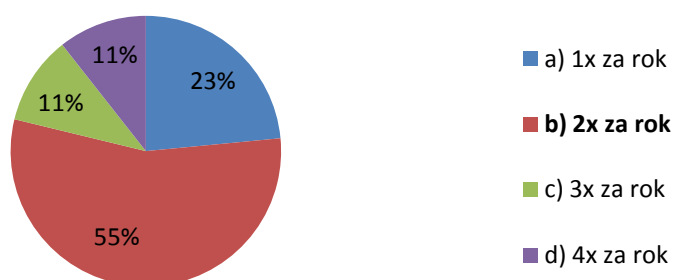
Graf 1

Otázka č. 2: Jak má vypadat správný zubní kartáček?

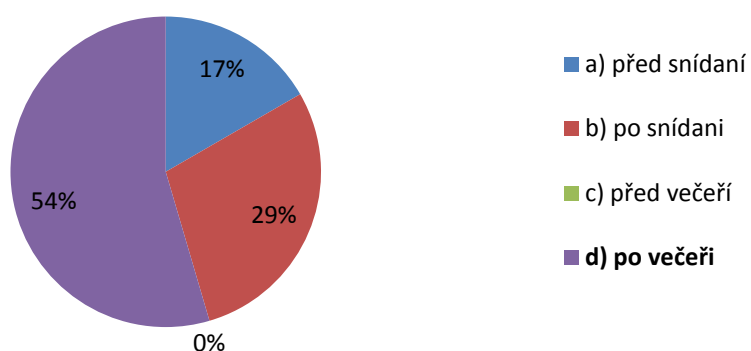
Graf 2

Otázka č. 3: Jak často bys měl/a chodit na preventivní prohlídky k zubnímu lékaři?

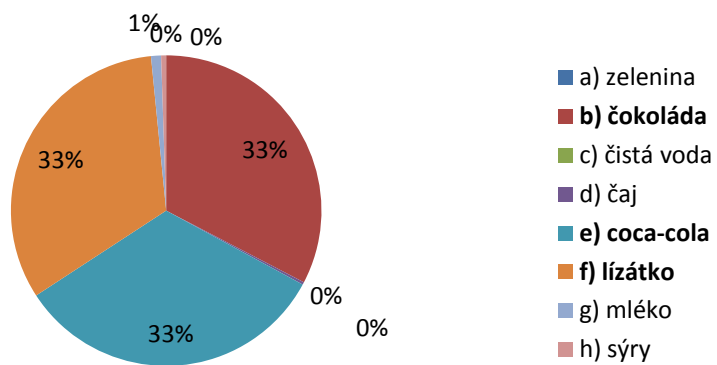
Graf 3

Otázka č. 4: Kdy je nejdůležitější čištění zubů?

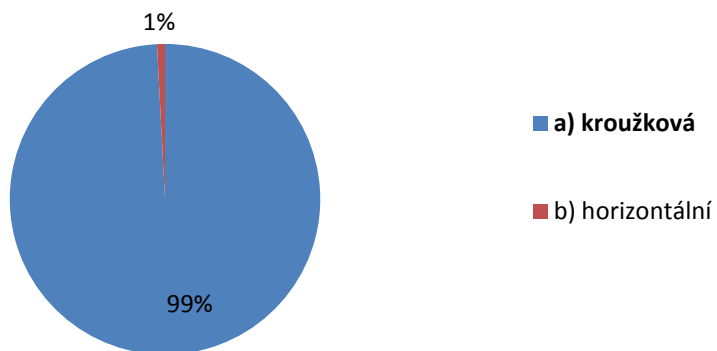
Graf 4

Otázka č. 5: Co zoubkům škodí? (více odpovědí)

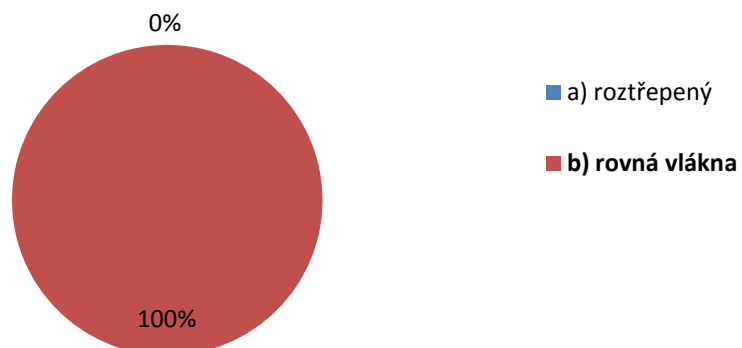
Graf 5

Otázka č. 6: Jaká technika čištění zubů je správná?

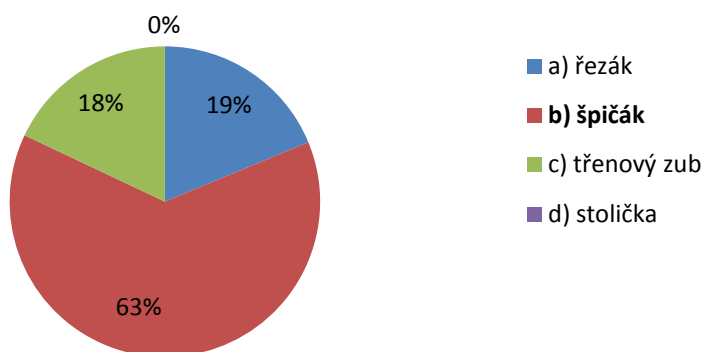
Graf 6

Otázka č. 7: Jaký zubní kartáček je správný?

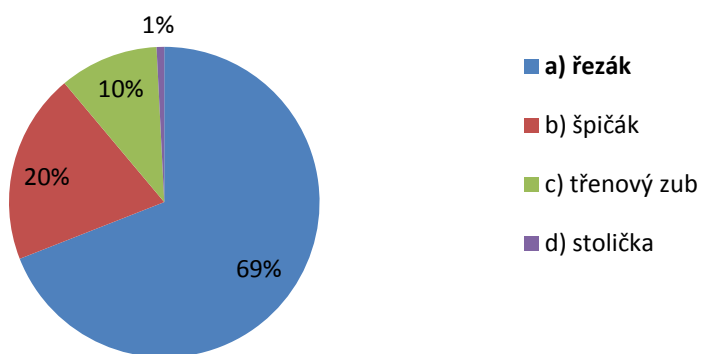
Graf 7

Otázka č. 8: Jak se jmenuje tento zub?

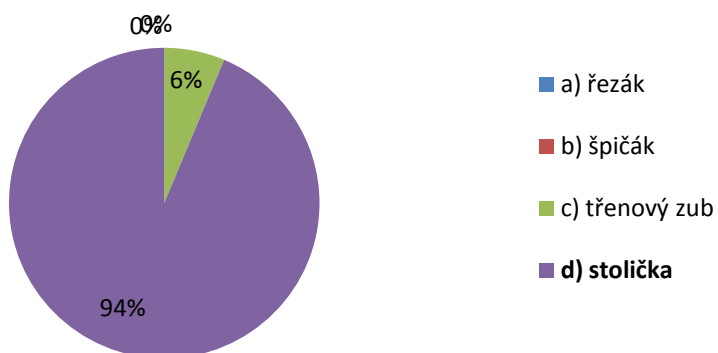
Graf 8

Otázka č. 9: Jak se jmenuje zub na obrázku?

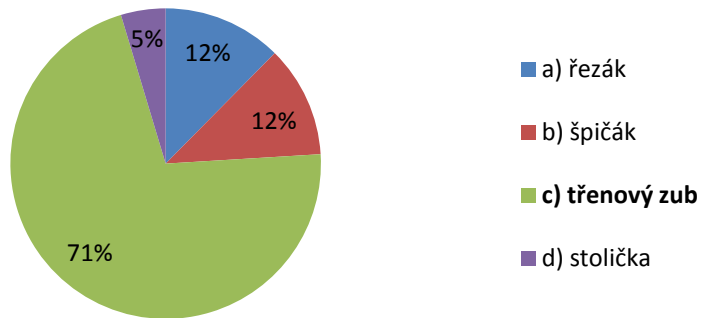
Graf 9

Otázka č. 10: Jak se jmenuje zub na obrázku?

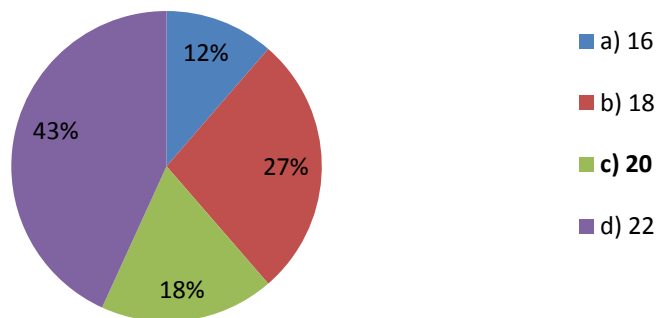
Graf 10

Otázka č. 11: Jak se jmenuje zub na obrázku?

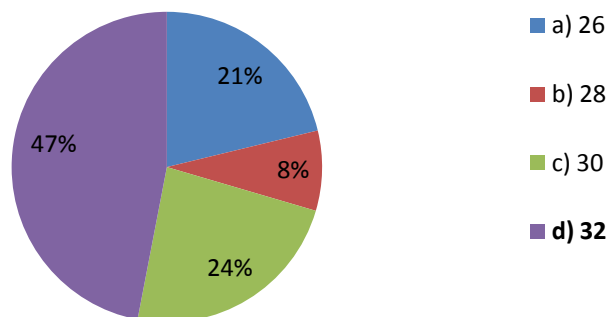
Graf 11

Otázka č. 12: Kolik je zubů v dočasném chrupu?

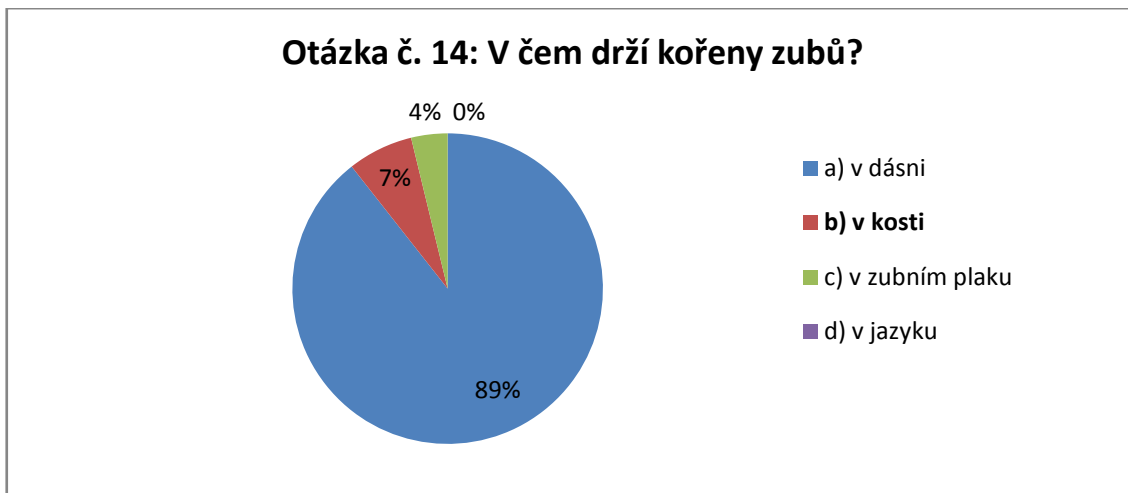

Graf 12

Otázka č. 13: Kolik je zubů ve stálém chrupu?

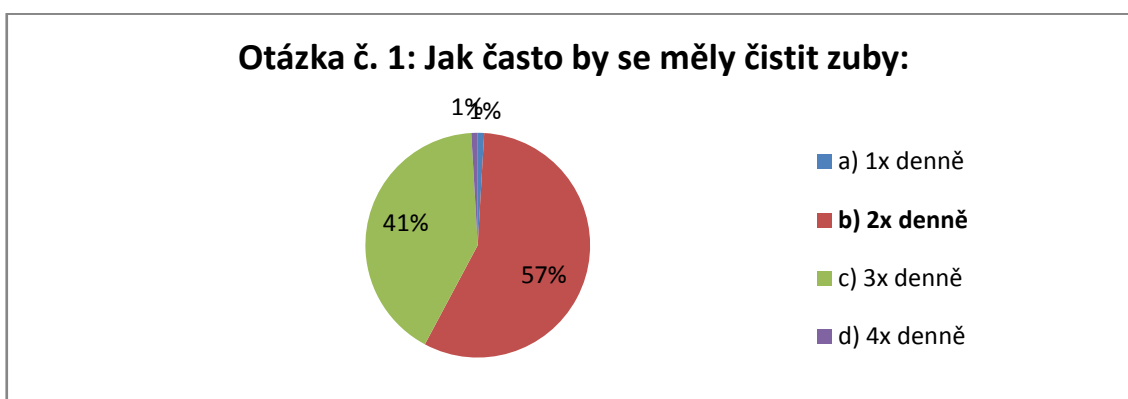

Graf 13

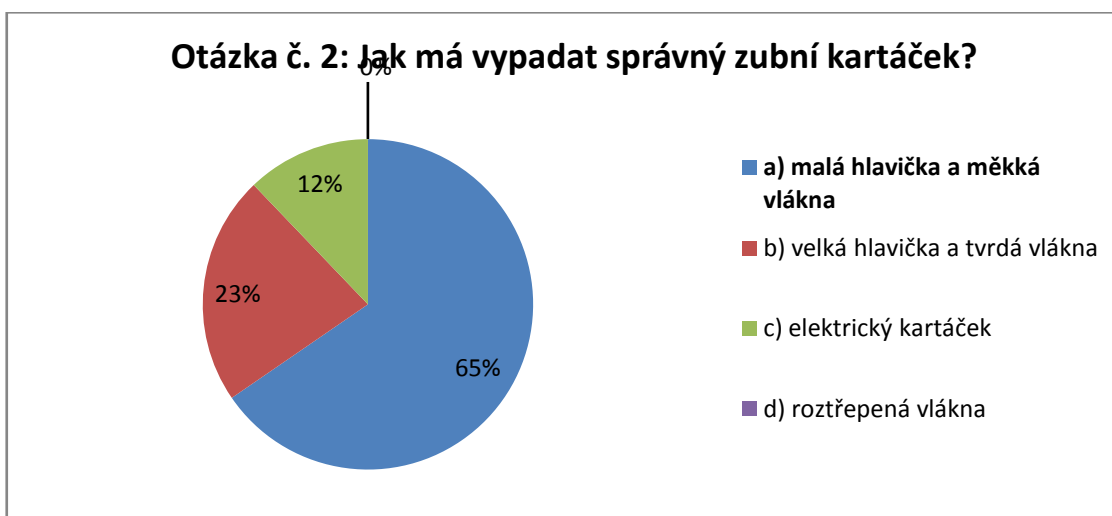

Graf 14

Výsledky pro 2. stupeň základní školy

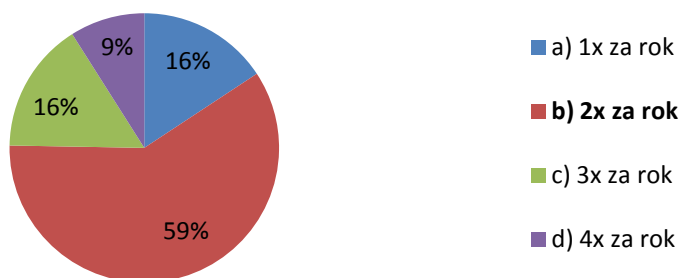

Graf 15

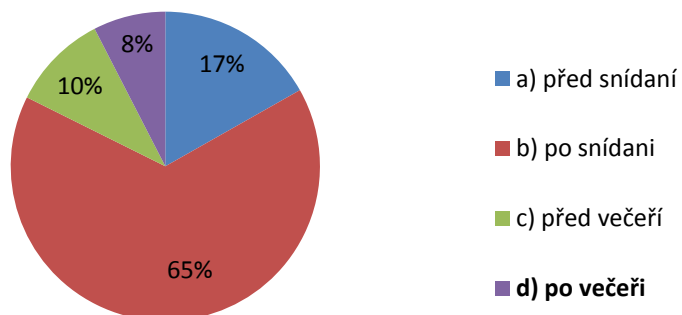
Graf 16

Otázka č. 3: Jak bys měl/a často chodit na preventivní prohlídky k zubnímu lékaři

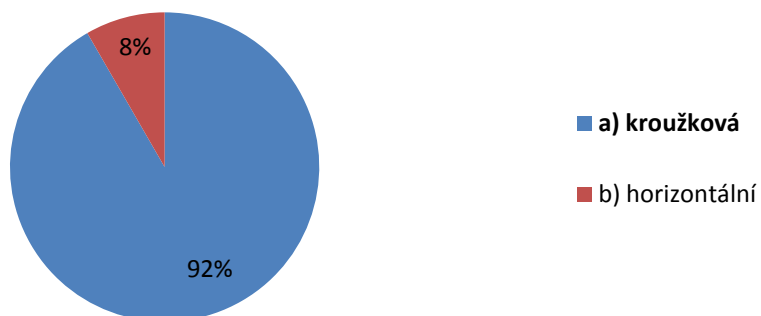
Graf 17

Otázka č. 4: Kdy je nejdůležitější čištění zubů?

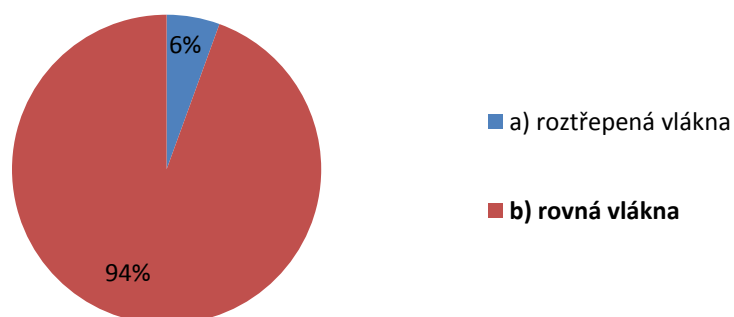
Graf 18

Otázka č. 5: Jaká technika čištění zubů je správná?

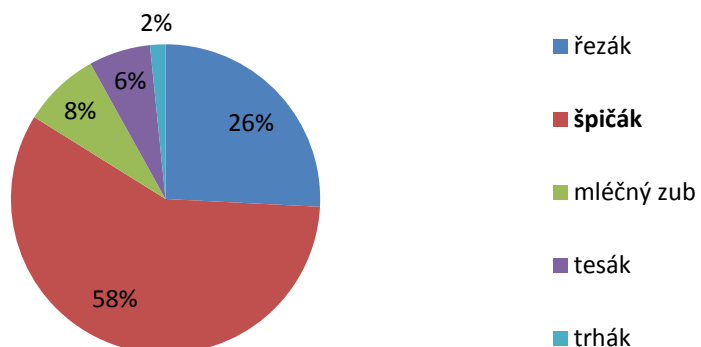
Graf 19

Otázka č. 6: Jaký zubní kartáček je správný?

Graf 20

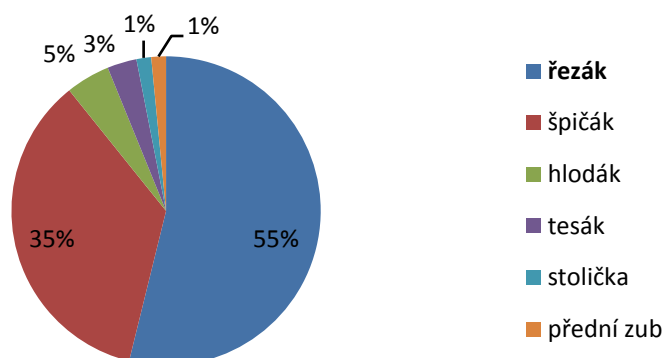
Otázka č. 7: Jak se jmenuje zub na obrázku?

Graf 21

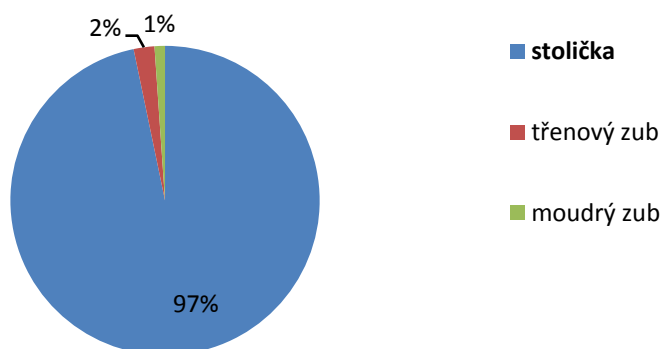

Otázka č. 8: Jak se jmenuje zub na obrázku?

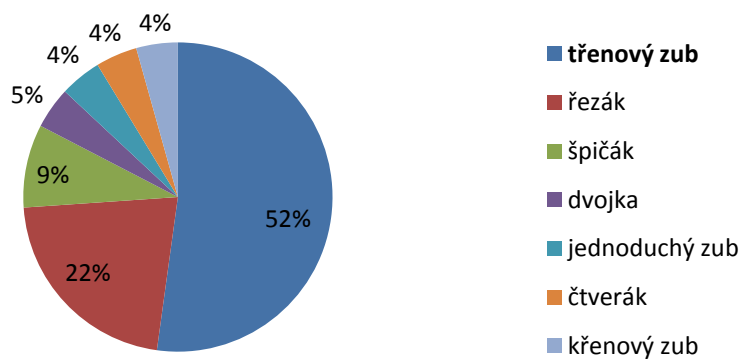
Graf 22

Otázka č. 9: Jak se jmenuje zub na obrázku?

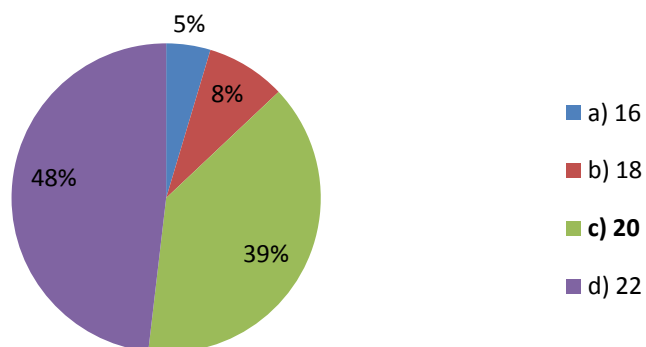
Graf 23

Otázka č. 10: Jak se jmenuje tento zub?

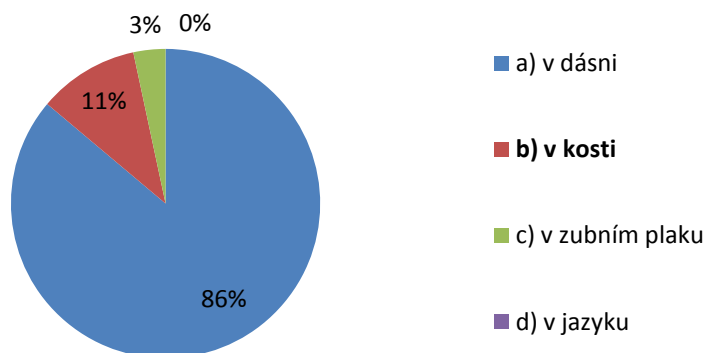
Graf 24

Otázka č. 11: Kolik je zubů v dočasném chrupu?

Graf 25

Otázka č. 12: V čem drží kořeny zubů?

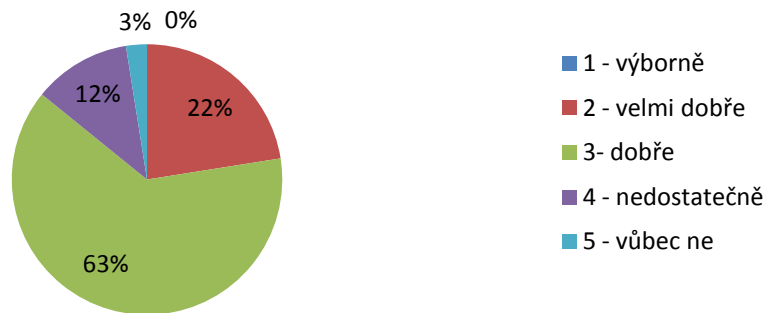

Graf 26

Odpovědi vztahující se k výzkumné otázce č. 2.

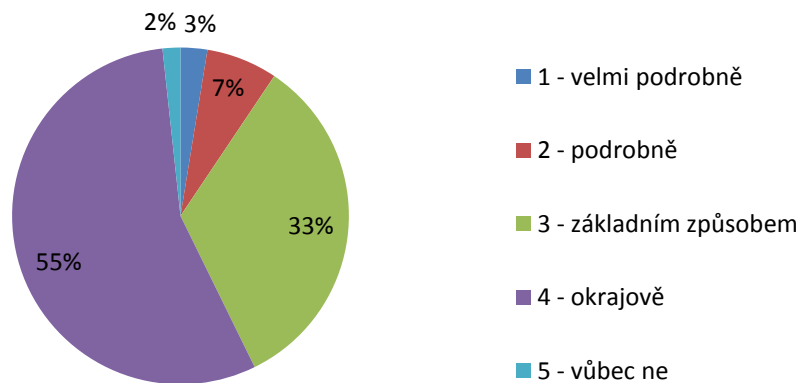
Výsledky pro 1. stupeň ZŠ

Otázka č. 1.1.: Jak znám zoubky? Jak vypadají a kolik jich máme?

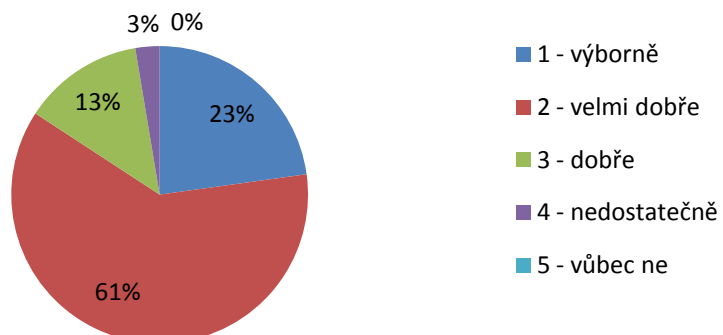
Graf 27

Otázka č. 1.2.: Téma o zoubkách, jak vypadají a kolik jich máme, bylo vyučováno:

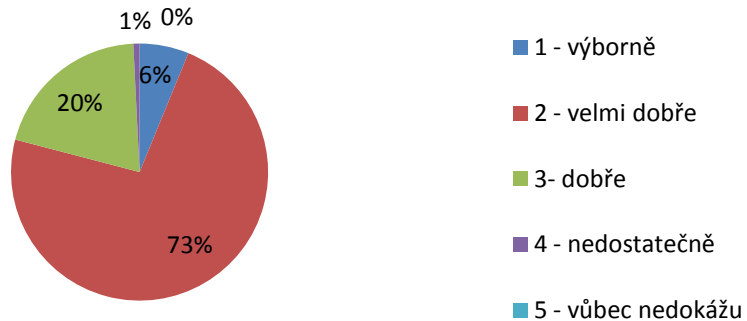
Graf 28

Otázka č. 2.1.: Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) znám:

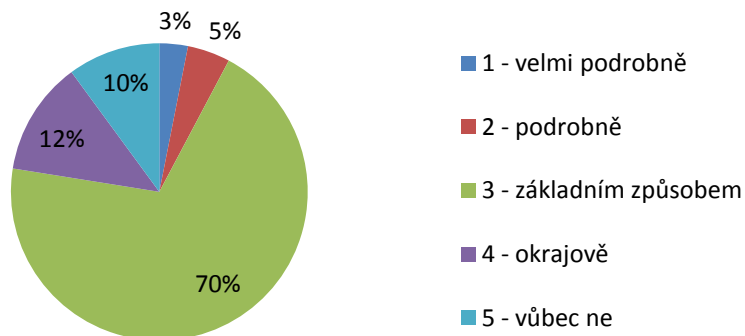
Graf 29

Otázka č. 2.2.: Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) dokážu ve svém současném a budoucím životě dodržovat:

Graf 30

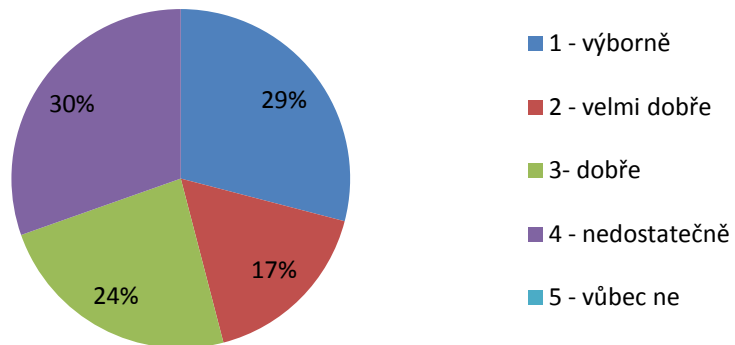
Otázka č. 2.3.: Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) byly vyučovány:

Graf 31

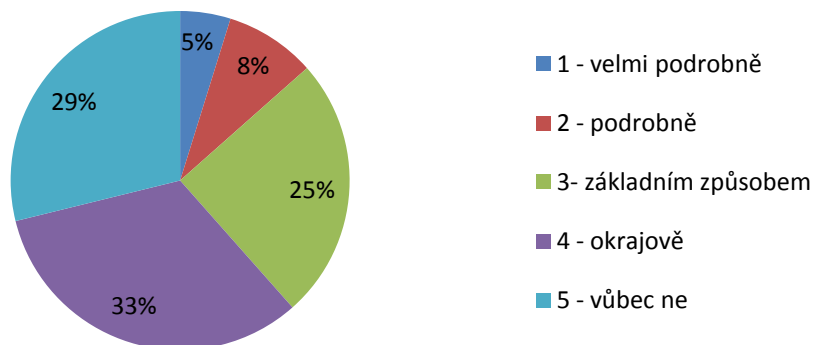
Výsledky pro 2. stupeň ZŠ

Otázka č. 1.1.: Anatomii zubů, prořezávání zubů, problematiku zubního kazu znám:

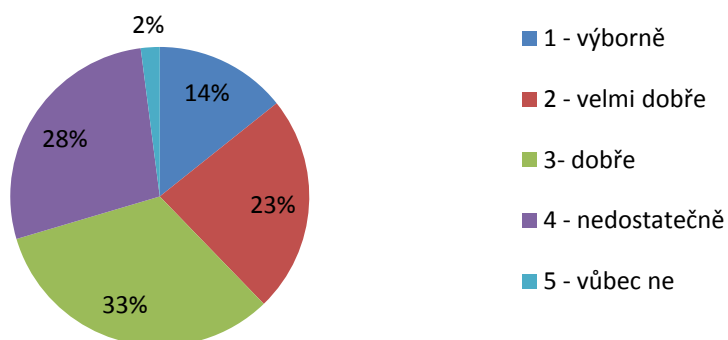
Graf 32

Otázka č. 1.2.: Výuka anatomie zubu, prořezávání zubů a problematika zubního kazu probíhala:

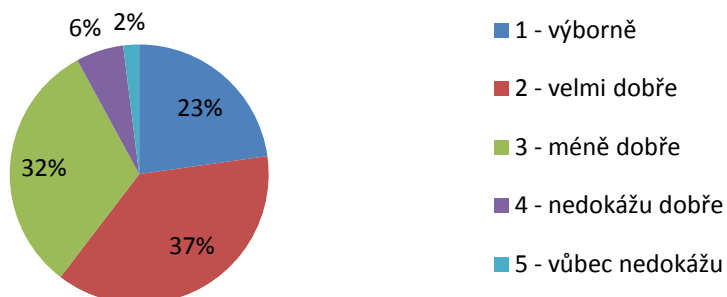
Graf 33

Otázka č. 2.1.: Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru a preventivní prohlídky zubního lékaře) znám:

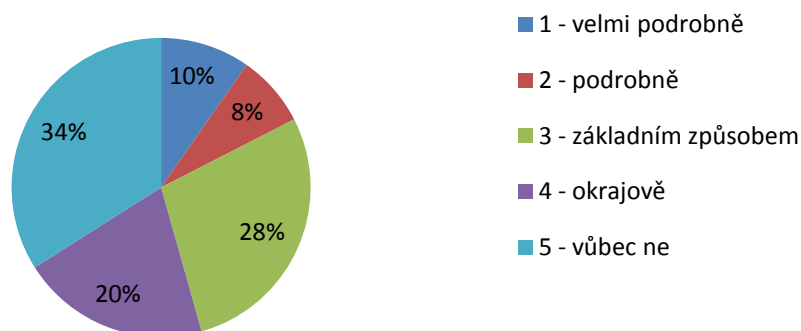
Graf 34

Otázka č. 2.2.: Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru a preventivní prohlídky zubního lékaře) dokážu ve svém současném a budoucím životě dodržovat:

Graf 35

Otázka č. 2.3.: Výuka prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) probíhala:

Graf 36

3.5 Odpověď na výzkumné otázky

Odpověď na výzkumnou otázku číslo 1: Jaké vědomosti mají žáci v oblasti stomatologické problematiky?

Odpovědi pro první stupeň:

Z výsledků je patrné, že nadpoloviční většina žáků má uspokojivý rozsah vědomostí ohledně stomatologické problematiky ve většině otázek (12 z 14). Otázky, kde mělo správnou odpověď více, jak 70 % žáků se úzce prolínají s praktickým životem. Jednalo se o vzhled správného kartáčku, výběr správné techniky čištění zubů, výběr jídla a pití, které podporují vznik zubního kazu, výběr správného názvu pro zub stolička a zub třenový. Mezi 51 – 69 % správných odpovědí se nacházely otázky ohledně četnosti čištění zubů během dne, návštěvnosti zubního lékaře během roku, výběr správného názvu pro zub řezák a špičák. U dvou otázek nedosáhly správně odpovědi nadpoloviční většiny. Jednalo se o otázku ohledně počtu zubů v dočasném chrupu, kde odpovědělo správně pouze 18 % žáků a o otázku č. 14 (v čem drží kořeny zubů), na tu odpovědělo správně pouze 7 % žáků.

Odpovědi pro druhý stupeň:

Na druhém stupni se dotazník mírně lišil, proto je vyhodnocení dotazníků oddělené. Z výsledků opět vyplývá, že nadpoloviční většina žáků se ve stomatologické problematice orientuje ve většině otázek dostatečně (10 z 12). Nejlépe si žáci vedli u otázek týkající se techniky čištění zubů, vzhledu vláken

na hlavici kartáčku a pojmenování zubu stoličky. Nejhůře dopadly otázky na počet zubů v dočasném chrupu a na upevnění kořene zubu, procento správných odpovědí se pohybovalo pod hranicí 50 %.

Odpověď na výzkumnou otázku číslo 2: Jaký mají žáci názor na výuku, průběh a realizaci stomatologické problematiky?

Odpovědi pro první stupeň:

Z dotazníkového šetření je patrné, že žáci mají rozdílný názor na výuku a na své vědomosti v oblasti orálního zdraví. Na otázku jak zoubky znají, jak vypadají a kolik jich mají, volila většina žáků (63 %) odpověď 3 – dobře (na úrovni zapamatování). Oproti tomu na otázku jak bylo téma o zoubkách vyučováno, volilo nejvíce žáků odpověď 4 – okrajově (jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky). Zásady prevence vzniku zubního kazu zná většina žáků velmi dobře (61 %), dokáže je dodržovat také velmi dobře (73 %), ale prevence na toto téma byla vyučována dle většiny žáků (70 %) základním způsobem (systematicky v jednom, či více předmětech, základní informace).

Odpovědi pro druhý stupeň:

Z odpovědí žáků na druhém stupni je patrné, že názor na výuku je spíše negativního charakteru. Žáci nejčastěji volili odpovědi 4 (okrajově) nebo 5 (vůbec ne). Na otázku jak znají anatomii zubů, prořezávání zubů a problematiku zubního kazu odpovídali žáci rovnoměrně mezi odpověďmi 1 – 4. Každý žák má tedy alespoň základní představu. Tomu odpovídá i odpověď na otázku, jak probíhala výuka anatomie zubu, prořezávání zubů a problematiky zubního kazu. Největší procento (33 %) získala odpověď 4 – okrajově (jednorázová zmínka v jednom předmětu v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky). Druhé největší zastoupení (29 %) získala odpověď 5 – vůbec ne (problematika nebyla vyučována). Na otázku, jak žáci znají zásady prevence vzniku zubního kazu, odpovídali nejčastěji 3 – dobře (na úrovni zapamatování) – 33 % a 4 – nedostatečně (mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat) – 28 %. O tom, jak žáci dokáží dodržovat zásady prevence, vypovídá nejčastější odpověď (37 %) na tuto

otázku a to 2 – velmi dobře (s drobnými obtížemi) a druhá nejčastější odpověď (32 %) 3 – méně dobře (snažím se, ale zásady často porušuji). Výuka prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) dle 34 % žáků neprobíhala. 20 % zatrhlo, že probíhala okrajově a 28 % žáků vyplnilo za 3 – základním způsobem.

Závěr

Tato diplomová práce pojednává o stomatologické problematice, konkrétně její prevenci. Jedině správně zvolenými preventivními postupy můžeme docílit zlepšování stavu dutiny ústní u dětí v České republice a plnit tak cíle světové zdravotnické organizace.

V teoretické části byl vymezen pojem prevence ve vztahu ke stomatologické problematice. Byl popsán význam prevence v dětské stomatologii a poukázáno se na dnešní i minulý systém prevence u dětí a jeho platnou legislativu. Reforma zdravotnictví v roce 1992 byla pro dětskou stomatologii zásadní. Škola se již neúčastnila hromadných prohlídek a zodpovědnost převzal rodič. Další kapitola se zabývá charakteristikou preventivních stomatologických programů v České republice. Poslední kapitola teoretické části vymezuje rozsah stomatologického tématu ve vybraných učebnicích pro základní školy.

Cílem praktické části bylo zjistit, jaké mají žáci vědomosti a jaký názor mají na výuku stomatologické problematiky. Tato zjištění probíhala pomocí dotazníkového šetření na základních školách. Z dotazníků vyplývá, že žáci mají uspokojivou šíři vědomostí v oblasti stomatologické problematiky. Zároveň ale z jejich názorů plyne, že nabyté vědomosti nezískali při výuce. Je tedy pravděpodobné, že vědomosti, které žáci mají, získali v domácím prostředí nebo v zubních ordinacích. Tento názor však nelze plošně aplikovat na každého. Správné vědomosti má sice větší procento žáků, ale není to 100 %. Proto by se informace ohledně dentální hygieny a zubního kazu měla objevovat ve výuce pravidelně a ve všech ročnících. Vzhledem k velmi úzkým informacím, které se objevují v učebnicích, nemá pedagog, který se o stomatologii blíže nezajímá důvod tuto problematiku více probírat. Proto by bylo vhodné, kdyby se každá škola spojila s nabízeným stomatologickým preventivním programem v dané lokalitě a vytvořila tak dlouholetou tradici, na které si škola může zakládat. Přínos preventivních programů není pouze v teoretické rovině, ale u řady programů probíhá i nácvik čištění zubů, který je pro děti velice přínosný.

I když se dotazník pro první a druhý stupeň zcela neshodoval, z podobných otázek lze vyčíst, že žáci prvního stupně, mají lepší znalosti, než žáci druhého stupně. Důvodem toho může být, že mladší žáci přijímají lépe informace od

rodičů, kteří kladou u mladších dětí větší důraz na čištění zubů, než u starších. Jak vyplývá i z mé práce se ve školních učebnicích pro 1. stupeň objevuje více textů se stomatologickou problematikou, než v učebnicích 2. stupně.

Distribuce dotazníků na základních školách vedla k zavedení stomatologického preventivního programu do výuky.

Resumé

Diplomová práce se zabývá stomatologickou problematikou, která je předávána žákům základních škol. Dělí se na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se snaží o vymezení stomatologické prevence, popsání stomatologických preventivních programů, zařazení stomatologické problematiky do předmětu Výchova ke zdraví dle RVP, analyzuje vybrané učebnice a navrhuje konkrétní informace o stomatologické problematice, které by měly být v učebnicích zmíněny. Praktická část zjišťuje, jaké vědomosti mají žáci v oblasti orálního zdraví a dále jaký názor mají žáci na výuku stomatologické problematiky. Získaná data jsou zpracována a prezentována formou grafů, po nichž následuje vyhodnocení a závěr práce.

My thesis is dealing with dental problematics, which is brought to elementary school children. It is divided into two parts, theoretic and empiric. The theoretic part is trying to define dental prevention, to describe dental prevention programs. adding of dental problematics into the Health Education program, to analyze selected textbooks and to suggest specific information about dental problematics, that should be mentioned in those textbooks. Empiric part finds out the level of dental health knowledge possessed by children and their opinion on teaching about dental problematics. Collected data are shown and explained by graphs, that are followed by evaluation and conclusion.

SEZNAM LITERATURY

Publikace

1. ADÁMKOVÁ, Petra, Martina HORÁČKOVÁ, Martina PÁLKOVÁ, Lucie PROKEŠOVÁ a Kateřina VANCE. *Člověk a jeho svět pro 2. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2007. ISBN 978-80-7358-079-7.
2. ČÁBALOVÁ, Dagmar a Anna ČEČILOVÁ. *Občanská výchova s blokem Rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 6. ročník*. 2. upravené vydání. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-886-8.
3. ČÁBALOVÁ, Dagmar, Jitka ŠEBKOVÁ a Hana MARKOVÁ. *Občanská a rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 7. ročník*. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-325-6.
4. ČÁBALOVÁ, Dagmar, Jitka ŠEBKOVÁ a Hana MARKOVÁ. *Občanská a rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 8. ročník*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Fraus, 2011. ISBN 978-80-7238-317-7.
5. ČÁBALOVÁ, Dagmar, Jitka ŠEBKOVÁ a Hana MARKOVÁ. *Občanská a rodinná výchova: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia – 9. ročník*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 978-80-7238-999-5.
6. FRÝZOVÁ, Iva, Renáta KOMAŇSKÁ, Šárka LAŠTOVKOVÁ, VANCE. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 3. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-109-1.
7. HAVELKOVÁ M., *Historie a současnost oboru Výchova ke zdraví*. Brno: Masarykova univerzita, 2009
8. HUBLOVÁ, Pavlína, Šárka LAŠTOVKOVÁ, Martina KALOVSKÁ, Martina MAŇÁKOVÁ, David NAVRÁTIL, Erna PFEIFEROVÁ, Pavol TARÁBEK, Pavlína HUBLOVÁ. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 4. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, 2009. ISBN 978-80-7358-142-8.
9. CHRAMOSTOVÁ, Ivana, Eva MATUŠKOVÁ, Erna PFEIFROVÁ, Radka POLÁKOVÁ, Milan ŘEPA a Pavol ŠRADĚJOVÁ. *Člověk a jeho svět: učebnice pro 5. ročník základní školy*. 2. vydání. Brno: Didaktis, 2011. ISBN 978-80-7358-169-5.

10. KILIAN, Jan. *Prevence ve stomatologii*. Druhé, 2. rozšířené vydání. Praha: Galén, 1999, ISBN 80-7262-022-3.
11. KOPEČKOVÁ, Soňa, Mária TARÁBKOVÁ, Jana KLODNEROVÁ, Eva LIŠKOVÁ a Luděk JANDA. *Člověk a jeho svět pro 1. ročník základní školy: učebnice pro předmět prvouka*. Brno: Didaktis, 2005. ISBN 80-7358-032-2.
12. KOVALOVÁ, Eva, et al. *Orální hygiena II.,III.* Prešov: Akcent print, 2010. ISBN 978-80-89295-24-1.
13. KREJČÍ, Milada, Lenka ŠULOVÁ, František ROZUM a Dagmar HAVLÍKOVÁ. *Výchova ke zdravému životnímu stylu: učebnice pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2011. ISBN 978-80-7238-930-8.
14. MERGLOVÁ, Vlasta, Romana IVANČÁKOVÁ, *Zubní kaz a jeho prevence v časném dětském věku*. Praha: Česká stomatologická komora, 2009. ISBN 978-80-87109-16-8.
15. PRŮCHA, Jan. *Pedagogická evaluace: hodnocení vzdělávacích procesů a výsledků*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 43 - 51. ISBN 80-210-1333-8.
16. STEJSKALOVÁ, Jitka, et al. *Konzervační zubní lékařství*. 2. vydání. Praha: Galén, 2008. ISBN 978-80-7262-540-6.
17. ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: Kvantitativně - scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.
18. UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM, Pedagogická fakulta. *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 7: Učební text a workshop pro školní metodiky protidrogové prevence a prevence sociálně patologických jevů*. první. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2004, 60 s. ISBN 80-7044-583-1
19. WEBER Thomas, *Memorix zubního lékařství*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-2471017-X.

Internetové zdroje

1. Arak o.p.s.: Liga proti kazu - prevence dětem. *Arak o.p.s.* [online]. Olomouc: Arak o.p.s., 2013 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.arakops.cz/5-o_spolecnosti/89-liga_proti_kazu/
2. Arak o.p.s.: Mezinárodní stomatologická konference. *Arak o.p.s.* [online]. Olomouc: Arak o.p.s., 2013 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.arakops.cz/5-o_spolecnosti/108-mezinarodni_konference/
3. Arak o.p.s.: Olomoucká Arakiáda. *Arak o.p.s.* [online]. Olomouc: Arak o.p.s., 2013 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.arakops.cz/5-o_spolecnosti/110-olomoucka_arkariada_a_pedagogove/
4. Český zelený kříž: O PROJEKTU DĚTSKÝ ÚSMĚV [online]. [2012] [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: http://www.ceskyzelenykriz.cz/cs/detsky_usmev
5. Měsíc zdravých zubů: Pro novináře. *Měsíc zdravých zubů* [online]. Colgate-Palmolive Company, c 2008 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.mesiczdravychzubu.cz/pro-novinare.php>
6. Nechci kazy školka. *Nechci kazy školka* [online]. 2011 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.nehcikazyskolka.cz/>
7. Nechci kazy: O nás. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/o-nas>
8. Nechci kazy: PROJEKT NEHCIKAZY.CZ. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-nehcikazy-cz>
9. Nechci kazy: PROJEKT PROZUBY. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-prozuby>
10. Nechci kazy: PROJEKT STOP KAZŮM!. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-stop-kazum>
11. Nechci kazy: PROJEKT ZOUBKY JAKO PERLIČKY. *Nechci kazy* [online]. Nechci kazy, c 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.nehcikazy.cz/projekt-zoubky-jako-perlicky>
12. Praha10.pekarek.eu: Stop zubnímu kazu. *Praha10.pekarek.eu* [online]. Dům zubní péče o dítě a rodinu, 2013 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z: <http://praha10.pekarek.eu/preventivni-projekt-stop-zubnimu-kazu>

13. Praha10.pekarek.eu: Vezmi mámu a tátu s sebou. *Praha10.pekarek.eu* [online]. Dům zubní péče o dítě a rodinu, 2013 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z: <http://praha10.pekarek.eu/vezmi-mamu-tatu-s-sebou>
14. Prevence v oblasti dentálního zdraví. In: *Zdraví E15* [online]. Mladá fronta, 9. 9. 2009 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/prevence-v-oblasti-dentalniho-zdravi-444812>
15. Zdravotnictví a zdravotní péče. In: *Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky* [online]. Všeobecná zdravotní pojišťovna české republiky, c 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/otazky-a-odpovedi/zdravotnictvi-a-zdravotni-pece/228/pece-o-zuby-deti>
16. Zdravý úsměv: Vítejte na stránkách projektu "Zdravý úsměv". *Zdravé zuby* [online]. Zdravý úsměv, c 2010 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.zdravy-usmev.eu/>
17. Zdravý zoubek: Vítáme Vás na Zdravém zoubku. *Zdravý zoubek* [online]. JAST, c 2013 [cit. 2014-02-14]. Dostupné z: <http://www.zdravyzoubek.cz/>
18. Portál veřejné zprávy. *Portál veřejné zprávy: 18. Zákon, č. 70/2012 sb. O preventivních prohlídkách* [online]. Ministerstvo vnitra, 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=77064&nr=70~2F2012&rpp=15#local-content>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: souhrnné výsledky evaluace preventivních programů	17
Tabulka 2: seznam učebnic a učebních textů ke vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.....	30
Tabulka 3: seznam učebnic a učebních textů k předmětu Výchova k občanství	30
Tabulka 4: seznam učebnic a učebních textů k předmětu Výchova ke zdraví .	30
Tabulka 5: četnost výskytu daných textových úseků v učebnicích	36
Tabulka 6: Zastoupený počet žáků základních škol v jednotlivých ročnících ...	38

Seznam grafů

Graf 1 – 14: výsledky dotazníkového šetření ohledně vědomostí žáků 1. stupně ZŠ

Graf 27 – 31: výsledky dotazníkového šetření ohledně názorů žáků 1. stupně ZŠ na výuku stomatologické problematiky

Graf 31 – 36: výsledky dotazníkového šetření ohledně názorů žáků 2. stupně ZŠ na výuku stomatologické problematiky

Graf 1	46
Graf 2	47
Graf 3	47
Graf 4	47
Graf 5	48
Graf 6	48
Graf 7	48
Graf 8	49
Graf 9	49
Graf 10	49
Graf 11	50
Graf 12	50
Graf 13	50
Graf 14	51
Graf 15	51
Graf 16	51
Graf 17	52
Graf 18	52
Graf 19	53
Graf 20	53
Graf 21	53
Graf 22	54
Graf 23	54
Graf 24	54
Graf 25	55
Graf 26	55
Graf 27	56
Graf 28	56
Graf 29	56

Graf 30	57
Graf 31	57
Graf 32	58
Graf 33	58
Graf 34	59
Graf 35	59
Graf 36	60

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník určen pro první stupeň ZŠ

Milí žáci a žákyně,

ráda bych Vás poprosila o vyplnění tohoto dotazníku, který se zaměřuje na zoubky a péči o ně. Dotazník použiji pouze k výzkumu mé diplomové práce. Dotazník je anonymní (nemusíte vyplňovat jméno). Správnou odpověď zakroužkujte, nebo vypište, platí pouze jedna správná odpověď, mimo otázky 6. Tam je možnost více odpovědí.

Třída:

1. ČÁST

1. Jak často by se měly čistit zoubky?

- a) 1x denně
- B) 2x denně
- c) 3x denně
- d) 4x denně

2. Jak má vypadat správný zubní kartáček?

- a) malá hlavička a měkká vlákna
- b) velká hlavička a tvrdá vlákna
- c) elektrický kartáček
- d) roztřepená vlákna

3. Jak často bys měl chodit na preventivní prohlídku k zubnímu lékaři?

- a) 1x za rok
- b) 2x za rok
- c) 3 x za rok
- d) 4x za rok

4. Kdy je nejdůležitější čištění zubů?

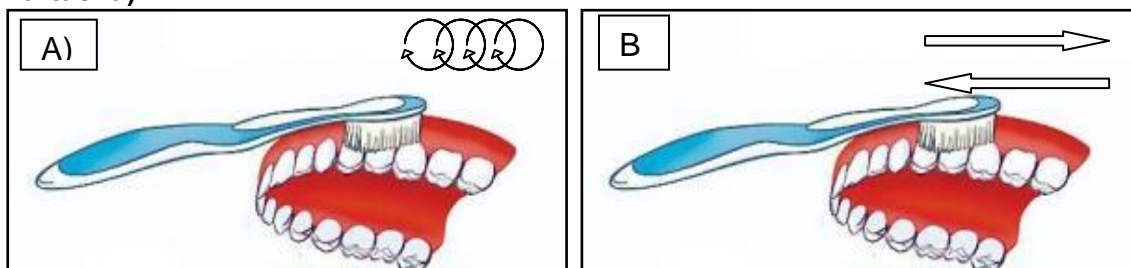
- a) před snídaní
- b) po snídaní
- c) před večeří

d) po večeři

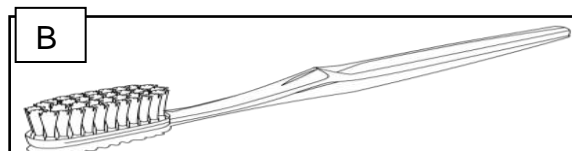
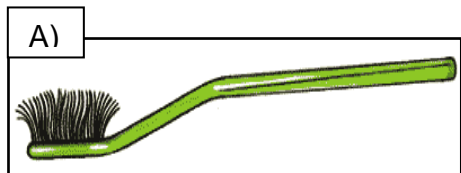
5. Co zoubkům škodí? (více odpovědí)

- a) zelenina
- b) čokoláda
- c) čistá voda
- d) čaj
- e) coca-cola
- f) lízátko
- g) mléko
- h) sýry

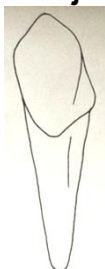
6. Zakroužkuj vhodnou techniku čištění zubů (A nebo B, šipky naznačují pohyb kartáčku)

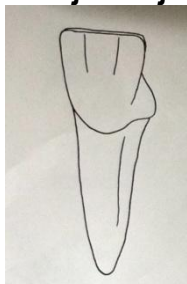
7. Zakroužkuj vhodný kartáček

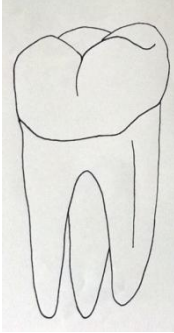
6. Pojmenuj zub: a) řezák   b) špičák   c) třenový zub   d) stolička

7. Pojmenuj zub: a) řezák   b) špičák   c) třenový zub   d) stolička

8. Pojmenuj zub: a) řezák   b) špičák   c) třenový zub   d) stolička

9. Pojmenuj zub: a) řezák   b) špičák   c) třenový zub   d) stolička

10. Kolik je zubů v dočasném chrupu?

- a) 16
- b) 18
- c) 20
- d) 22

11. Kolik je zubů ve stálém chrupu?

- a) 26
- b) 28
- c) 30
- d) 32

12. V čem drží kořeny zubů?

- a) v dásni
- b) v kosti
- c) v zubním plaku
- d) v jazyku

1.1. Jak znám zoubky? Jak vypadají a kolik jich máme?

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění .	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím o co jde.
---	---	---	---	---

1.2. Téma o zoubkách, jak vypadají a kolik jich máme, bylo vyučováno:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací.	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní informace.	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	--	---	---

2.1. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) znám:

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění .	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím, o co jde.
---	---	---	---	--

2.2. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) dokážu ve svém současném a budoucím životě dodržovat:

1 – výborně Bez obtíží.	2 - velmi dobře S drobnými obtížemi.	3 – méně dobře Snažím se, ale zásady často porušuji.	4 – nedokážu dobře Občas se snažím, ale většinou zásady nedodržuji.	5 – vůbec nedokážu Nesnažím se, nedodržuji.
-----------------------------------	--	--	---	---

2.3. Téma prevence vzniku zubního kazu (čištění, jaké potraviny jsou dobré pro zoubky a preventivní prohlídky zubního lékaře) bylo vyučováno:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací.	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní informace.	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	--	---	---

Milí žáci a žákyně,

ráda bych Vás poprosila o vyplnění tohoto dotazníku, který se zaměřuje na zoubky a péči o ně. Dotazník použiji pouze k výzkumu mé diplomové práce. Dotazník je anonymní (nemusíte vyplňovat jméno). Správnou odpověď zakroužkujte, nebo vypište, platí pouze jedna správná odpověď.

Třída:

1. ČÁST

1. Jak často by se měly čistit zuby?

- a) 1x denně
- B) 2x denně
- c) 3x denně
- d) 4x denně

2. Jak má vypadat správný zubní kartáček?

- a) malá hlavička a měkká vlákna
- b) velká hlavička a tvrdá vlákna
- c) elektrický kartáček
- d) roztřepená vlákna

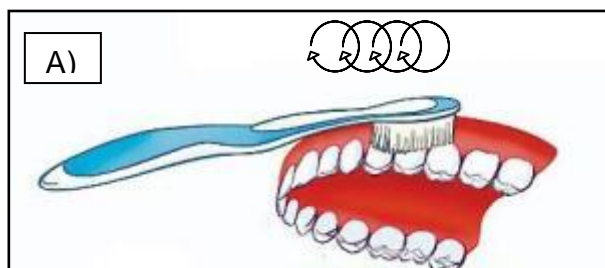
3. Jak často bys měl chodit na preventivní prohlídku k zubnímu lékaři?

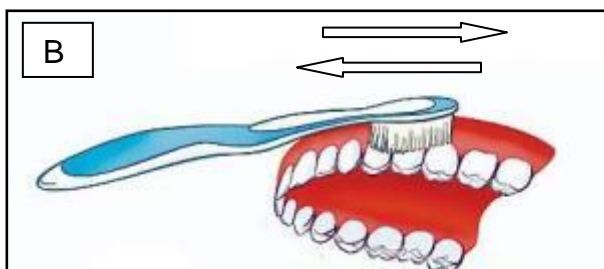
- a) 1x za rok
- b) 2x za rok
- c) 3 x za rok
- d) 4x za rok

4. Kdy je nejdůležitější čištění zubů?

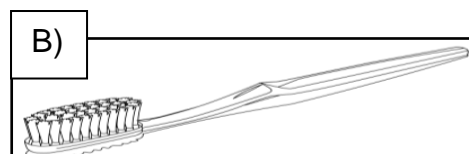
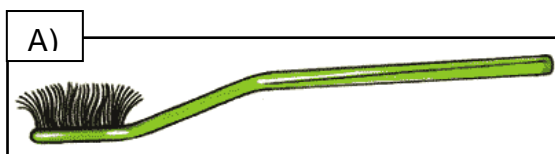
- a) před snídaní
- b) po snídani
- c) před večeří
- d) po večeři

5. Zakroužkuj vhodnou techniku čištění zubů (A nebo B, šipky naznačují pohyb kartáčku)

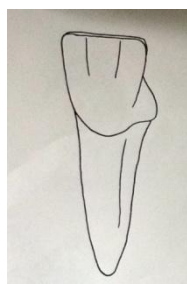
6. Zakroužkuj vhodný kartáček (A nebo B)

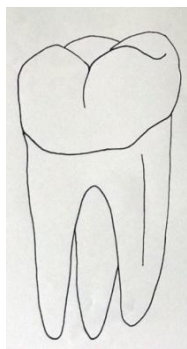
7. Jak se jmenuje tento zub? (vypiš)

8. Jak nejmenuje tento zub? (vypiš)

9. Jak se jmenuje tento zub? (vypiš)

10. Jak se jmenuje tento zub? (vypiš):

11. Kolik je zubů v dočasném chrupu?

- a) 16
- b) 18
- c) 20
- d) 22

12. V čem drží kořeny zubů?

- a) v dásni
- b) v kosti
- c) v zubním plaku
- d) v jazyku

2. ČÁST

1.1. Anatomii zubů, prořezávání zubů, problematiku zubního kazu znám:

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění.	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím o co jde.
---	--	---	---	---

1.2. Výuka anatomie zubu, prořezávání zubů a problematiku zubního kazu probíhala:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací.	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní informace.	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	--	---	---

2.1. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) znám:

1 – výborně Na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací.	2 - velmi dobře Na úrovni zapamatování a porozumění .	3 – dobře Na úrovni zapamatování.	4 – nedostatečně Mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat.	5 – vůbec ne V problematice se neorientuji, nevím o co jde.
---	---	---	---	---

2.2. Zásady prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) dokážu ve svém současném a budoucím životě dodržovat:

1 – výborně Bez obtíží.	2 - velmi dobře S drobnými obtížemi.	3 – méně dobře Snažím se, ale zásady často porušuji.	4 – nedokážu dobře Občas se snažím, ale většinou zásady nedodržuji.	5 – vůbec nedokážu Nesnažím se, nedodržuji.
-----------------------------------	--	--	---	---

2.3. Výuka prevence vzniku zubního kazu (čištění, výživová doporučení, vliv fluoru, preventivní prohlídky zubního lékaře) probíhala:

1 - velmi podrobně Systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací.	2 – podrobně Systematicky v jednom či více předmětech s porozuměním.	3 - základním způsobem Systematicky v jednom či více předmětech, základní informace.	4 – okrajově Jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky.	5 - vůbec ne Problematika nebyla vyučována.
--	--	--	---	---